

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

S.YÜKSEL

FENERBAHÇE, GALATASARAY VE BEŞİKTAŞ'IN İÇ SAHA
MAÇLARINDA GÜVENLİK DURUMU
ÜZERİNE BİR UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SERKAN YÜKSEL

BAU2024

İSTANBUL 2024

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**FENERBAHÇE, GALATASARAY VE BEŞİKTAŞ'IN İÇ SAHA
MAÇLARINDA GÜVENLİK DURUMU
ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SERKAN YÜKSEL**

**TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğretim Üyesi Öner BAŞARIR**

İSTANBUL 2024

T.C.

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

...../...../.....

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Program Adı:	SPOR YÖNETİMİ (TÜRKÇE TEZLİ)
Öğrencinin Adı Soyadı:	SERKAN YÜKSEL
Tezin Adı:	FENERBAHÇE, GALATASARAY VE BEŞİKTAŞ'IN İÇ SAHA MAÇLARINDA GÜVENLİK DURUMU ÜZERİNE BİR UYGULAMA
Tez Savunma Tarihi:	29.08.2024

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Yücel Batu SALMAN
Enstitü Müdürü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek
Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmza
Tez Danışmanı:	Dr. Öğretim Üyesi Öner BAŞARIR	Bahçeşehir Üniversitesi	
2. Üye (Kurum İçi):	Doç.Dr. Burçak VATANSEVER DURMAZ	Bahçeşehir Üniversitesi	
3. Üye (Kurum Dışı):	Dr. Öğretim Üyesi BELGİN YAZICI	İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad :

İmza :

ÖZET

FENERBAHÇE, GALATASARAY VE BEŞİKTAŞ'TN İÇ SAHA MAÇLARINDA GÜVENLİK DURUMU ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Serkan YÜKSEL

Sports Management Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öner BAŞARIR

Eylül 2024 , 57 sayfa

Türkiye Süper Lig’de, özellikle Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş gibi büyük futbol kulüplerinin iç saha maçları, yoğun taraftar katılımı ve yüksek rekabet seviyesi nedeniyle ciddi güvenlik yönetimi sorunlarına sahne olmaktadır. Bu çalışma, 2023-2024 futbol sezonunda yapılan anketlere dayanarak, bu maçlarda güvenlik yönetimi pratiğini ve taraftar davranışlarının güvenlik üzerindeki etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, spor etkinliklerinde güvenlik yönetimi konusunda geniş bir literatür taraması yapmıştır. Spor güvenliği ile ilgili teorik modeller, taraftar davranış teorileri ve risk yönetimi kavramları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Önceki çalışmalar, spor etkinliklerinde güvenlik önlemlerinin etkinliğine dair çeşitli bulgular sunmakta ve bu alanda yapılan yenilikçi uygulamaları ortaya koymaktadır. Araştırma yalnızca nicel veriler kullanarak gerçekleştirilmiştir. Nicel veriler, maç günleri yapılan anketler ve taraftarlara uygulanan anketler aracılığıyla toplanmıştır. Bu yaklaşım, güvenlik yönetimi uygulamalarının ve taraftar davranışlarının kapsamlı bir analizini sağlamıştır. Araştırma bulguları, Türkiye Süper Lig maçlarında karşılaşılan spesifik güvenlik zorluklarını ve taraftarların güvenlik algılarını detaylandırmaktadır. Güvenlik önlemlerinin etkinliği ve taraftar davranışlarının güvenlik üzerindeki etkileri çeşitli istatistiksel analizlerle değerlendirilmiştir. Ayrıca, stadyum altyapısının ve güvenlik personelinin eğitimi gibi konular da incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, mevcut güvenlik stratejilerinin güçlendirilmesine yönelik öneriler sunmaktadır. Önerilen iyileştirmeler arasında teknolojik çözümler, yönetsel stratejiler ve yasal çerçevelerin güncellenmesi bulunmaktadır. Güvenlik yönetimi politikalarının modernize edilmesi, maç günleri güvenlik protokollerinin yeniden tasarlanması ve

taraf tar eğitim programlarının geliştirilmesi gibi stratejiler öne çıkmaktadır. Sonuç bölümü, stadyum güvenliğini artırarak spor etkinliklerinin daha güvenli ve düzenli bir ortamda gerçekleştirilmesi için kapsamlı bir yol haritası önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor Güvenliği, Taraftar Davranışları, Risk Yönetimi, Güvenlik Stratejileri, Türkiye Süper Lig, Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş, Stadyum Yönetimi, Güvenlik Politikaları

ABSTRACT

AN APPLICATION ON THE SECURITY SITUATION IN THE HOME MATCHES OFF FENERBAHÇE, GALATASARAY AND BEŞİKTAŞ

YÜKSEL, Serkan

Sports Management Master's Program

Supervisor: Dr. Öner BAŞARIR

Eylül 2024 , 57 pages

In the Turkish Super League, particularly during home matches of major football clubs like Fenerbahçe, Galatasaray, and Beşiktaş, serious security management issues arise due to intense fan participation and high levels of competition. This study, based on surveys conducted during the 2023-2024 football season, aims to analyze the practice of security management and the impact of fan behaviors on security at these matches. The research has conducted an extensive literature review on security management in sporting events. Theoretical models related to sports security, fan behavior theories, and risk management concepts have been thoroughly examined. Previous studies provide various findings on the effectiveness of security measures in sports events and highlight innovative practices in the field. The research employed a quantitative methodology based solely on survey data. Quantitative data were collected through observations on match days and surveys administered to fans. Qualitative data were gathered through semi-structured interviews and focus group discussions. This comprehensive approach has facilitated a detailed analysis of security management practices and fan behaviors. The findings detail specific security challenges encountered in Turkish Super League matches and the security perceptions of fans. The effectiveness of security measures and the impact of fan behaviors on security were assessed through various statistical analyses. Additionally, issues such as stadium infrastructure and the training of security personnel were examined. The results of the study offer recommendations for strengthening existing security strategies. Suggested improvements include

technological solutions, managerial strategies, and updates to legal frameworks. Strategies highlighted include modernizing security management policies, redesigning security protocols for match days, and developing fan education programs. The conclusion section proposes a comprehensive roadmap for enhancing stadium security, thereby facilitating safer and more orderly sports events.

Keywords: Sports Security, Fan Behaviors, Risk Management, Security Strategies, Turkish Super League, Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş, Stadium Management, Security Policies

TEŐEKKÖR

Bu tez alıőmasının planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalıőmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın hocam Dr. Öğretim Üyesi Öner BAŞARIR'a, ayrıca her zaman desteği ile yanımda olan Vetha Nur ÇAĞDAŐ ile Dr. Mustafa KORKMAZ ve sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTE	x
ŞEKİL/RESİM/ŞEMA LİSTES	xi
SEMBOLLER/KISALTMALAR LİSTESİ	xii
Bölüm 1: Giriş	1
1.1 GİRİŞ VE ARAŞTIRMANIN AMACI.....	1
1.2 ARAŞTIRMANIN HEDEFLERİ:	2
Bölüm 2: Genel Bilgiler	5
2.1 SPORUN TANIMI VE ÖNEMİ	5
2.2 SPOR VE TOPLUM.....	5
2.3 SPOR VE GÜVENLİK	6
2.4 TARİHSEL SÜREÇTE SPOR	6
2.4.1 İlk Çağlardan Antik Yunan'a: Sporun Doğuşu.....	6
2.4.2 Orta Çağ (5. – 15. Yüzyıl)	6
2.4.3 Rönesans (14. – 17. Yüzyıl).....	7
2.4.4 Modern Dönem: Sporun Kurumsallaşması.....	7
2.4.5 Günümüz: Sporun Globalleşmesi Ve Çeşitlenmesi.....	8
2.5 TARİHSEL SÜREÇTE SPORUN YAPILMA ALANLARI:	9
2.5.1 Taş Devri Ve İlk Uygarlıklar	9
2.5.2 Antik Mısır (M.Ö. 3100 Civarı).....	9
2.5.3 Antik Yunan (M.Ö. 776).....	10
2.5.4 Orta Çağ (5. – 15. Yüzyıl)	10
2.5.5 Rönesans (14. – 17. Yüzyıl).....	11
2.5.6 Modern Dönem: Sporun Kurumsallaşması.....	11
2.5.7 Günümüz: Sporun Globalleşmesi Ve Çeşitlenmesi.....	11
2.6 SEYİRCİ.....	12
2.6.1 Seyirci Kavramı	12
2.6.2 Seyirci Davranışları Ve Güvenlik.....	13
2.6.3 Seyirci-Güvenlik Etkileşimi	14
2.6.4 Seyirci Davranışlarını İzleme Ve Değerlendirme Yöntemleri	14
2.6.5 Seyirci Davranış Yapısına Göre Seyirci Türleri	14
2.7 ŞİDDETİN TANIMI VE NEDENLERİ.....	14
2.8 TÜRKİYE'DE FUTBOL VE ŞİDDET	17
2.9 FUTBOL VE ŞİDDETİN NEDENLERİ	19
2.10 ŞİDDETİN BİÇİMLERİ.....	20

2.11 GÜVENLİK	22
2.11.1 Yasal Düzenlemeler	22
2.11.2 Yasal Düzenlemeler	23
2.12 Güvenlik Görevlilerinin Yetki Ve Sorumlulukları	24
2.12.1 Güvenlik Görevlilerinin Eğitimi Ve Standartları.....	24
2.13 Stadyumlarda Kullanılan Güvenlik Sistem ve Cihazları.....	24
2.14 Sık Yaşanan Güvenlik Sorunları Ve Çözümleri	26
2.14.1 Taraftar Kavgaları ve Şiddet.....	26
2.14.2 Alkol ve Madde Kullanımı	26
2.14.3 Bilet Sahdeciliği ve Karaborsa	26
2.14.4 Stadyum Altyapısı ve Güvenlik Ekipmanları	27
2.14.5 Eğitim ve Farkındalık Kampanyaları	27
2.14.6 Yetersiz Stadyum Altyapısı	28
2.14.7 İletişim ve Bilgilendirme Eksikliği	28
2.15 SPOR GÜVENLİK YÖNETİMİ.....	29
2.15.1 Risk Değerlendirmesi Ve Planlama	29
2.15.2 Stadyum Ve Etkinlik Alanı Güvenliği	29
2.15.3 Güvenlik Personeli Ve Eğitimi	30
2.15.4 Taraftar Davranışlarının Yönetimi.....	30
2.15.5 Acil Durum Yönetimi Ve İlk Yardım	30
2.15.6 Teknolojik Çözümler Ve Yenilikler.....	30
Bölüm 3: Gereç ve Yöntem.....	32
3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	32
3.2 ARAŞTIRMA MODELİ	33
3.3 EVREN VE ÖRNEKLEM.....	33
3.4 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, AMACI, HİPOTEZLERİ VE MODELİ.....	34
3.4.1 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	34
3.4.2 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	34
3.4.3 ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE KISITLARI.....	34
3.4.4 ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ VE MODELİ.....	35
3.4.4.1 Hipotezler	35
3.4.4.2 Model.....	35
3.5 ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ	36
3.5.1. Araştırmanın ana kütleli ve örnekleme.....	36
3.5.2. Araştırmanın türü	37
3.5.3. Veri toplama yöntemi.....	37
3.5.4. Araştırmada kullanılan veri analiz yöntemleri	38
3.7 ANKET ÖLÇEĞİ.....	39
Bölüm 4: Bulgular	41
4.1 ANALİZ SONUÇLARI.....	41
4.1.1. STANDART SAPMA VE VARYANS ANALİZİ	41
4.1.2 FREKANS VE YÜZDELİK DAĞILIM ANALİZİ	41
4.1.3 KRUSKAL-WALLİS TEST SONUÇLARI.....	44
4.1.4 KORELASYON ANALİZİ SONUÇ TABLOLARI	44

4.1.5 FAKTÖR ANALİZİ SONUÇ TABLOLARI.....	45
4.1.6 CRONBACH'S ALPHA SONUÇLARI.....	46
4.2 ANALİZ SONUÇLARININ ÖZET VE YORUMLARI.....	47
4.2.1 Standart Sapma Ve Varyans Analizi.....	47
4.2.2 Frekans Ve Yüzelik Dağılım Analizi.....	47
4.2.3 Kruskal-Wallis Testi.....	47
4.2.4 Korelasyon Analizi.....	47
4.2.5 Faktör Analizi.....	47
4.2.6 Cronbach's Alpha.....	47
4.2.7 SONUÇ.....	47
Bölüm 5: Tartışma.....	49
5.1 RİSK DEĞERLENDİRME.....	50
5.2 TARAFTAR DAVRANIŞLARININ ANALİZİ.....	50
5.3 GÜVENLİK STRATEJİLERİNİN İNCELENMESİ.....	51
5.4 TEKNOLOJİK VE YÖNETİMSEL İYİLEŞTİRME ÖNERİLERİ.....	52
5.5 POLİTİKA VE UYGULAMA ÖNERİLERİ.....	53
Bölüm 6: Sonuç ve Öneriler.....	55
6.1 HİPOTEZ SONUÇLARI:.....	55
6.2 ANALİZ VE SONUÇLAR:.....	55
6.3 ÖNERİLER.....	57
6.4 TEMEL SONUÇLAR:.....	57
KAYNAKÇA.....	58
EKLER.....	62
EK A.....	63
ETİK KURUL ONAY İZİNİ.....	66

TABLULAR LİSTESİ

TABLULAR

Tablo 1 Türk Futbolu Üç Temel Lig Kategori Listesi.....	18
Tablo 2 Standart Sapma ve Varyans Analizi	41
Tablo 3 Frekans Ve Yüzdelerik Dağılım Analizleri	42
Tablo 4 Frekans Ve Yüzdelerik Dağılım Analizleri	42
Tablo 5 Frekans Ve Yüzdelerik Dağılım Analizleri	42
Tablo 6 Frekans Ve Yüzdelerik Dağılım Analizleri	43
Tablo 7 Frekans Ve Yüzdelerik Dağılım Analizleri	43
Tablo 8 Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	44
Tablo 9 Pearson Korelasyon Analizi.....	44
Tablo 10 Faktör Analizi Sonuç Tablosu.....	45

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİLLER

Şekil 1 Araştırma Modeli.....	36
-------------------------------	----

KISALTMALAR LİSTESİ

FIFA	Uluslar Arası Futbol Federasyonları Birliği
TFF	Türkiye Futbol Federasyonu
VAR	Video Asistant Referee

Bölüm 1

Giriş

1.1 Giriş ve Araştırmanın Amacı

Tarihin erken dönemlerinde insanlar, savunma ve saldırı içgüdüleriyle fiziksel etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Silahsız mücadelede bedenün uzuvları ana araç olmuş, eller ve kollar etkili bir şekilde kullanılarak bugünkü boks ve güreş gibi saldırı ve savunma sporlarının temelleri atılmıştır. Tehlikelerden kaçmak, yiyecek bulmak gibi amaçlarla yapılan yürüme, koşma, atlama ve tırmanma gibi aktiviteler, modern atletizm ve dağcılık sporlarının gelişimine zemin hazırlamıştır. Ayrıca, avlanma sırasında kullanılan silahlar, günümüzdeki atış, okçuluk ve atma sporlarının doğuşuna katkıda bulunmuştur (Heper ve Ark. , 2012:15).

Spor, fiziksel ve zihinsel aktivitelerin bir araya geldiği, rekabet, üstünlük, formda kalma ve iyi görünme gibi unsurları içerirken, aynı zamanda sosyal bir platform olarak insanları bir araya getirir, grup oluşturur ve aitlik hissi sağlar. Ekonomik açıdan bakıldığında ise rekreasyon, fitness ve boş zaman aktiviteleriyle ilişkili ürün ve hizmetler sunan bir endüstri haline gelmiştir. Ayrıca, spor sağlık açısından da bireylerin formda kalmasını, sağlıklı olmasını, bedensel ve zihinsel olarak rahatlamalarını sağlar, yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunur, tedavi süreçlerinde iyileşmeye yardımcı olur ve stres atma yollarından biri olarak işlev görür. Her hafta, seyircilerin heyecanla beklediği bir eğlence kaynağıdır (Basım ve Argan, 2009:175).

Futbol, dünya genelinde en popüler seyir ve katılım sporu olarak kabul edilmektedir. "Soccer" olarak adlandırılması, özellikle Avustralya, İrlanda ve Amerika Birleşik Devletleri gibi farklı spor dallarının daha popüler olduğu veya ulusal kültürle bağlantılı olduğu ülkelerde yaygındır. "Association" terimi, futbolu rugby birliği ve rugby ligi gibi diğer spor dallarından ayırt etmek için kullanılmıştır ve bu terimden "soccer" kelimesinin türediği düşünülmektedir (Rookwood, 2014:25).

Futbolun kökenlerinin İngiltere'ye dayandığı sıklıkla düşünülse de, bu konuda bir belirsizlik mevcuttur. Çin ve İtalya gibi ülkelerden gelerek ticaret yolları ve askeri fetihler yoluyla yayılan öncül oyunların farklı bölgelerde ortaya çıkmış olabileceği düşünülmektedir (Walvin, 2010:36).

19. yüzyılda İngiltere'de modern futbol, daha az şiddet içeren ve belirli kurallar çerçevesinde yapılandırılmış bir oyun olarak evrildi. Bu dönemde futbol, sınırlı bir alan içinde oynanan, belirli kurallar ve stratejilerle şekillenen bir spor haline geldi. Futbolun bu dönemdeki gelişimi, İngiltere'deki kamu okullarında, öğrencilerin davranışlarını düzeltmek amacıyla sporun teşvik edilmesiyle hız kazandı (Swain & Harvey, 2012:45).

Güvenlik, spor etkinliklerinin başarıyla gerçekleştirilmesi için hayati öneme sahiptir, özellikle de yoğun taraftar katılımı olan futbol maçları gibi büyük etkinliklerde. Türkiye Süper Lig, Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş gibi büyük kulüplerin rekabetçi maçlarını içermesi nedeniyle, güvenlik sorunları daha da önem kazanmaktadır. Futbol, pek çok insan için sadece bir hobi olmanın ötesinde, tutku düzeyinde bir aktivitedir. Ne yazık ki, ülkemizde sportif faaliyetlerle ilişkili şiddet olayları artış göstermektedir. Şiddet ve saldırganlık terimleri sıklıkla birbirine karıştırılmakla birlikte, bu iki kavramın ayrı değerlendirilmesi önemlidir. Genellikle şiddet ve saldırganlık birbirinin yerine kullanılan terimler olup, Fransızca'da şiddet; birine zorla bir şey yaptırma, acı çektirme veya yaralama olarak tanımlanır. Ancak her türlü saldırgan davranış şiddet olarak kabul edilmez (Kılıcıgil, 2003:16). Bu tez çalışması, Türkiye'nin en ünlü futbol kulüplerinin maçlarında güvenlik yönetimini detaylı bir şekilde incelemeyi ve güvenlik önlemlerinin etkinliğini artırmak için stratejik öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın temel amacı, Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın iç saha maçları sırasında yaşanan güvenlik sorunlarını belirlemek, bu sorunların altında yatan nedenleri anlamak ve güvenlik yönetimi pratiklerini iyileştirmek için uygulanabilir çözümler önermektir. Bu amaç doğrultusunda, stadyum güvenlik uygulamaları, taraftar davranışları, mevcut güvenlik zorlukları ve çözüm yolları üzerine yoğun bir analiz yapılacaktır.

1.2 Araştırmanın Hedefleri

1. Güvenlik Durumunun Mevcut Analizi

- Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın iç saha maçlarında güvenlik durumunu kapsamlı bir şekilde değerlendirmek. Bu değerlendirme, güvenlik önlemleri, olay yönetimi ve acil durum yanıtları gibi çeşitli alanlarda gerçekleştirilecek. Ayrıca, güvenlikle ilgili mevcut verileri

toplamak, bu verileri analiz etmek ve güvenlik operasyonlarının genel etkinliğini ölçmek hedeflenmektedir.

2. Risk Değerlendirme

- Güvenlik tehditlerini ve risklerini tanımlamak. Bu süreçte, stadyumlarda yaşanan özel olaylar ve genel güvenlik ihlalleri incelenecek. Risk faktörlerinin kaynaklarını saptamak ve bunların güvenlik üzerindeki etkilerini incelemek. Risk analizi, taraftarların davranış kalıpları, maç günü etkinlikleri ve çevresel faktörler dikkate alınarak yapılacak.

3. Taraftar Davranışları ve Etkileşimleri

- *Taraftarların sadakatleri, hem futbol hem de takımları için önemli maddi ve manevi katkılar sağlar. Wakefield ve Sloan, taraftarların takımına olan bağlılığını, seyircilerin canlı spor etkinliklerine katılımını etkileyen en önemli faktör olarak tanımlamaktadır (Salman & Giray, 2010:45).* Maç günlerinde taraftar davranışlarının güvenlik üzerindeki etkilerini değerlendirmek. Taraftarların stadyum içinde ve çevresindeki davranışlarını gözlemleyerek, bu davranışların güvenlik tedbirleri ile nasıl etkileşime girdiğini analiz etmek. Taraftar davranışlarını etkileyen faktörleri ve bu davranışların güvenlik tedbirlerine olan yansımalarını derinlemesine incelemek. Bu süreçte, taraftar gruplarının sosyal yapısı ve grup dinamikleri de göz önünde bulundurulacak.

4. Güvenlik Önlemleri ve Stratejileri

- *Futbola olan ilgi, kurulduğu günden bu yana kesintisiz bir şekilde devam etmiştir. Taraftarlar, futbolun temel unsurlarından biridir ve bir kulübün uzun ömürlü olabilmesi için destekleri gereklidir (Tanyeri, 2019:46).* Mevcut güvenlik önlemlerinin ve yöntemlerinin etkinliğini analiz etmek. Bu analiz, güvenlik personelinin eğitimi, teknolojik araçların kullanımı ve olay müdahale stratejileri gibi çeşitli yönlerden gerçekleştirilecek. Güvenlik stratejilerinin geliştirilmesi için önerilerde

bulunmak, bu önerilerin uygulanabilirliğini ve potansiyel etkilerini değerlendirmek.

5. İyileştirme ve Uygulama Önerileri

- Güvenliği artıracak teknolojik ve yönetsel stratejiler önermek. Stadyum altyapısının modernizasyonu, daha etkin güvenlik kameraları ve izleme sistemleri ve daha iyi eğitilmiş güvenlik personeli gibi öneriler geliştirilmektedir. Stadyum güvenlik politikalarının ve uygulamalarının modernize edilmesi için çözüm önerileri geliştirilirken, tüm paydaşların katılımı teşvik edilecek.

6. Politika ve Düzenleyici Çerçeve Önerileri

- Güvenlik yönetimi ile ilgili yasal ve düzenleyici çerçeveleri incelemek ve bu alanlarda iyileştirme önerileri sunmak. Bu çerçeve, yerel ve ulusal düzeydeki yasal düzenlemeleri, güvenlik standartlarını ve uygulama yönergelerini kapsayacak. Öneriler, mevcut yasal boşlukları dolduracak ve daha etkin bir güvenlik yönetimi sağlayacak şekilde tasarlanacaktır.

Bölüm 2

Genel bilgiler

2.1 Sporun Tanımı ve Önemi

- **Fiziksel Çaba ve Yetenek:** Spor, katılımcıların fiziksel yeteneklerini geliştirmelerine ve sergilemelerine olanak tanır. Bu, dayanıklılık, hız, güç, çeviklik gibi fiziksel özelliklerin gelişimini içerir.
- **Kurallar ve Yarışma:** Her spor dalının kendine özgü kuralları vardır. Bu kurallar, adil bir rekabet ortamı sağlar ve sporun nasıl oynanacağını belirler. Spor, bireylerin veya takımların birbirleriyle yarıştığı rekabetçi bir faaliyettir.
- **Sosyal ve Kültürel Boyut:** Spor, toplumsal değerler, kimlik ve birlik duygusu gibi sosyal ve kültürel yönleri de içerir. Toplulukları bir araya getirebilir ve bireyler arası ilişkileri güçlendirebilir.
- **Ekonomik Etki:** Profesyonel spor, önemli bir ekonomik faaliyettir. Spor etkinlikleri, iş imkanları yaratır ve şehirlerin, hatta ülkelerin ekonomilerine katkıda bulunur.

2.2 Spor ve Toplum

Spor, insan topluluklarının kültürel yapısını oluşturan önemli unsurlardan biridir ve hem bireysel hem de toplumsal bir olgu olarak karşımıza çıkar. Kişisel gelişim, sağlık ve eğlence yanında, spor; toplulukları bir araya getiren, sosyal uyum ve dayanışmayı teşvik eden bir araçtır. Eğitim sürecinde de önemli bir yere sahip olan spor, bilgi, davranış ve yeteneklerin geliştirilmesinde etkilidir. Ayrıca, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi faktörlerle doğrudan ilişkili olarak, toplumların modernleşme sürecinde sporun rolü büyüktür. Spor, sadece bir yarışma veya rekabet alanı olmanın ötesinde, bireylerin zihinsel ve bedensel sağlığını destekleyen, stres ve baskılardan uzaklaşmalarını sağlayan bir mecra olarak da işlev görür. Bu nedenle spor, toplumların yapısal ve kültürel gelişiminde merkezi bir role sahiptir ve sosyal bilimciler tarafından toplumların gelişimi ve dinamikleri açısından incelenmesi gereken kritik bir öge olarak değerlendirilmelidir. (Ramazanoğlu, F., Karahüseyinoğlu, M. F., Demirel, E. T., Ramazanoğlu, M. O., & Altungül, O. ,2005:47)

Spor, toplumsal değişim ve gelişim için bir araç olarak kullanılabilir. Eğitim, sağlık, sosyal uyum ve ekonomik kalkınma gibi çeşitli alanlarda pozitif etkileri vardır. Gençlerin kişisel gelişimine katkıda bulunur, sağlıklı yaşam tarzlarını teşvik eder ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konularda farkındalık yaratır.

2.3 Spor ve Güvenlik

Özellikle büyük spor etkinliklerinde güvenlik, hem katılımcılar hem de izleyiciler için önemli bir konudur. Güvenli bir spor ortamı sağlamak, etkinliğin başarısı için kritik öneme sahiptir. Güvenlik önlemleri, fiziksel güvenlikten acil durum yönetimine, taraftar davranışlarının kontrolünden terörizm tehditlerine karşı korumaya kadar geniş bir yelpazede değerlendirilmelidir.

2.4 Tarihsel Süreçte Spor

İlk Çağlardan Antik Yunan'a: Sporun Doğuşu

- **Taş Devri ve İlk Uygarlıklar:** İnsanların avcı ve toplayıcı olarak yaşadığı dönemlerde, avlanma ve savaşma becerileri, temel fiziksel aktiviteler olarak kabul edilebilir. Bu dönemde spor, hayatta kalma becerilerini geliştirmenin bir yolu olarak ortaya çıkmıştır.
- **Antik Mısır (M.Ö. 3100 civarı):** Antik Mısır, spor tarihinde önemli bir yere sahiptir. Firavunların mezarlarında yapılan kazılarda, atletizm, güreş ve kürek çekme gibi sporların varlığına dair kanıtlar bulunmuştur. Spor, hem fiziksel fitness için hem de dini törenlerde önemli bir rol oynamıştır.
- **Antik Yunan (M.Ö. 776):** Antik Olimpiyat Oyunları'nın başlamasıyla, spor, kutsal bir etkinlik olarak kabul edilmiş ve Zeus onuruna yapılmıştır. Oyunlar, farklı şehir devletleri arasındaki rekabeti pekiştirmenin yanı sıra, fiziksel mükemmelliğe ve kahramanlığa olan saygıyı da artırmıştır.

Orta Çağ (5. – 15. Yüzyıl)

- **Şövalyelik Turnuvaları:** Orta Çağ Avrupa'sında, şövalyelik turnuvaları büyük bir popülerlik kazanmıştır. Bu turnuvalar, şövalyelerin savaş becerilerini sergiledikleri, aynı zamanda sosyal statülerini ve onurlarını yükseltme fırsatı buldukları etkinliklerdi. Jousting (mızrakla dövüş) ve meleé (toplu dövüş) gibi etkinlikler, bu turnuvaların en çarpıcı öğeleri arasındaydı.

- **Futbolun İlk Formları:** Orta Çağ boyunca, futbolun ilk formlarından biri olan "folk futbolu" Avrupa'da oynanmaya başladı. Bu oyunlar, köyler arasında az kurallı ve oldukça şiddet içeren maçlar olarak düzenlenirdi. Futbol, sosyal hiyerarşileri aşan bir etkinlik olarak, toplumun farklı kesimlerini bir araya getirdi.
- **Av ve Okçuluk:** Av, soylular için popüler bir eğlence ve fiziksel aktivite formuyken, okçuluk hem bir savaş becerisi hem de bir spor olarak önem taşıyordu. Okçuluk yarışmaları, özellikle İngiltere'de, ulusal savunmanın bir parçası olarak teşvik edilmiştir.

Rönesans (14. – 17. Yüzyıl)

- **Fiziksel Güzellik ve Atletizm:** Rönesans dönemi, Antik Yunan ve Roma'nın idealize edilmesiyle, fiziksel güzellik ve atletizme olan ilginin yeniden canlanmasına tanık oldu. Bu, spor ve fiziksel aktivitelerin, bireysel gelişim ve eğitimde önemli bir yer tutmasını sağladı.
- **Fencing ve Jimnastik:** Fencing (eskim), Rönesans döneminde, özellikle İtalya ve Fransa'da, hem sanat hem de spor olarak gelişti. Aynı zamanda, Jimnastik de, bireysel yetenek ve fiziksel uygunluğun geliştirilmesi için popüler bir aktivite haline geldi.
- **Sporun Kurumsallaşması:** Rönesans döneminde, sporun kurallarının belirlenmesi ve standartlaştırılması süreci hız kazandı. Örneğin, golf ve tenis gibi sporlar için ilk kulüpler ve kurallar bu dönemde oluşturuldu.
- **Spor ve Eğitim:** Rönesans dönemi eğitimcileri, fiziksel eğitimin zihinsel gelişim üzerindeki olumlu etkilerini vurguladı. Spor, gençlerin eğitimi ve karakter gelişimi için önemli bir araç olarak kabul edildi.

Modern Dönem: Sporun Kurumsallaşması

- **19. Yüzyıl:** Endüstri Devrimi ve kentsel yaşamın yaygınlaşmasıyla birlikte, spor daha organize bir hale gelmiş ve modern spor dallarının kuralları belirlenmiştir. Futbol, kriket, tenis gibi sporlar bu dönemde kurumsallaşmıştır.
- **20. Yüzyıl:** Olimpiyat Oyunları'nın yeniden canlandırılması (1896) ve FIFA Dünya Kupası'nın (1930) başlaması, uluslararası sporun popülerleşmesine yol

açmıştır. Bu dönemde medya ve televizyon yayıncılığının gelişimi, sporun küresel bir seyirci kitlesine ulaşmasını sağlamıştır.

Günümüz: Sporun Globalleşmesi ve Çeşitlenmesi

Spor, sosyal, ekonomik ve sağlık boyutlarıyla geniş bir etki alanına sahiptir. Toplumsal uyumu ve bireysel bütünleşmeyi teşvik eden bir araç olarak, spor sosyalleşmeyi artırır, insanları bir araya getirir ve güçlü iletişim bağları kurmalarına yardımcı olur. Ekonomik açıdan spor, küresel bir endüstri haline gelmiş, pazarlama ve reklamcılıkta önemli bir role sahip olmuş ve birçok kişi için gelir elde etme fırsatları sunmaktadır. Sağlık yönünden spor, iyi görünme, sağlık kazanma, bedensel ve zihinsel olarak rahatlama ve stresten uzaklaşma gibi faydalar sağlamakta, aynı zamanda rehabilitasyon süreçlerinde de etkili olmaktadır. Spor hekimliği alanında yaşanan gelişmeler, bu faydaları destekler nitelikte olup, sporun sağlık üzerindeki pozitif etkilerini daha da artırmaktadır (Yetim, 2011:164).

- **Güvenlik ve Teknoloji:** Modern zamanlarda, spor etkinliklerinin güvenliğini sağlamak için gelişmiş teknolojiler ve yöntemler kullanılmaktadır. Yüks ek çözünürlüklü güvenlik kameraları, yüz tanıma teknolojileri, ve online bilet sistemleri gibi yenilikler, hem taraftarların güvenliğini artırmakta hem de bilet sahteciliği gibi sorunları azaltmaktadır. Ayrıca, stadyumlarda ve spor komplekslerinde acil durumlar için geliştirilmiş yönetim planları, izdihamı önleme ve hızlı tahliye gibi durumlara yönelik olarak tasarlanmıştır.
- **Sporun Yapılma Amacı:** Sporun amacı, zaman içinde evrilmiştir. Antik dönemlerde dini ritüellerin bir parçası olarak başlayan spor, Orta Çağ'da soyluluk ve şövalyeliğe ilişkilendirilmiş, modern dönemlerde ise fiziksel sağlık, eğlence ve ulusal gururu pekiştirme aracı olarak görülmüştür. Günümüzde ise spor, bireysel sağlığın yanı sıra toplumsal birleşmeyi sağlama, kültürel etkileşimi artırma ve ekonomik faydalar sağlama gibi çok yönlü amaçlara hizmet etmektedir.
- **Spor Türlerinin Çeşitlenmesi ve Yeni Alanlar:** 21. yüzyılda, geleneksel sporların yanı sıra, parkur, e-spor gibi yeni spor dalları da popülerlik kazanmıştır. Teknolojinin gelişimiyle birlikte, sanal gerçeklik sporları gibi daha yenilikçi spor türleri de ortaya çıkmaktadır. Bu yeni alanlar, sporun tanımını genişletmekte ve daha fazla kişiyi spor yapmaya teşvik etmektedir.

- **Toplumsal Etkileşim ve Sporun Gücü:** Spor etkinlikleri, farklı kültür ve milletlerden insanları bir araya getirerek, evrensel bir dil oluşturur. Olimpiyatlar, Dünya Kupası gibi büyük turnuvalar, dünya genelinde milyonlarca insanı birleştiren, barış ve dostluk mesajları veren önemli olaylardır. Ayrıca, spor, sosyal değişim için bir platform olarak kullanılmakta; cinsiyet eşitliği, ırkçılıkla mücadele ve engellilerin topluma entegrasyonu gibi konularda farkındalık yaratmaktadır.
- **Geleceğin Sportu:** Teknolojik ilerlemeler ve sosyal değişimlerle birlikte, sporun geleceği de şekillenmekte ve dönüşmektedir. Yapay zekanın spor stratejilerinin geliştirilmesinde kullanılması, performans artırıcı giysiler ve ekipmanlar, ve genetik biliminin sporcu sağlığı ve performansı üzerindeki etkileri gibi alanlar, sporun geleceğinde önemli rol oynayacaktır. Bununla birlikte, sporun toplumsal ve kültürel etkilerinin, insanların hayatlarında olumlu değişimler yaratmaya devam edeceği öngörülmektedir.

2.5 Tarihsel Süreçte Sporun Yapılma Alanları

Taş Devri ve İlk Uygarlıklar

- **Av ve Toplama Alanları:** İnsanların avcı ve toplayıcı olarak yaşadığı dönemlerde, avlanma ve savaşma etkinlikleri, genellikle toplulukların yaşam alanlarına yakın doğal ortamlarda gerçekleşirdi. Bu etkinlikler, belirli bir seyirci kitlesi tarafından izlenmekten ziyade, tüm topluluğun katılımıyla gerçekleşen hayatta kalma ve öğrenme faaliyetleriydi. Ancak, bu tür etkinlikler, topluluk üyeleri arasında bilgi ve beceri paylaşımını teşvik eden sosyal olaylar olarak işlev görürdü.

Antik Mısır (M.Ö. 3100 civarı)

- **Spor Alanları ve Seyirciler:** Antik Mısır'da spor etkinlikleri, genellikle firavunların ve soyluların saraylarının yakınında, büyük bahçelerde veya Nil Nehri boyunca düzenlenen açık alanlarda yapılırdı. Bu etkinlikler, hem dini ritüellerin bir parçası hem de eğlence olarak görülürdü. Güreş ve kürek çekme yarışmaları gibi sporlar, geniş halk kitleleri tarafından izlenirdi ve seyirciler, etkinliklere coşkuyla katılır, yarışmacıları tezahüratlarla desteklerdi.

Antik Yunan (M.Ö. 776)

- **Olimpiyat Oyunları ve İzleme Alanları:** Antik Yunan'da düzenlenen Olimpiyat Oyunları, Olimpia'da özel olarak inşa edilen stadyumlarda gerçekleşirdi. Bu oyunlar, Antik Yunan dünyasından gelen binlerce seyirciyi çekerdi. Olimpiyatlar, sadece spor müsabakalarının yapıldığı bir etkinlik olmanın ötesinde, dini adanmışlık, kültürel gösteriler ve sanatsal etkinliklerin bir araya geldiği kapsamlı bir festivaldi. Seyirciler arasında sadece erkekler yer alırdı, zira kadınların bu oyunları izlemesi yasaktı. Stadyumlar, atletizm yarışmaları, güreş, boks ve atlı sporlar gibi çeşitli disiplinler için ayrılmış alanlara sahipti.

Orta Çağ (5. – 15. Yüzyıl)

- **Şövalyelik Turnuvalarının Yapıldığı Yerler:** Şövalyelik turnuvaları genellikle geniş açık alanlarda veya özel olarak inşa edilen turnuva alanlarında düzenlenirdi. Bu alanlar, büyük bir seyirci kitlesini ağırlayacak şekilde tasarlanmıştı. Turnuvalar, şehirlerin veya kasabaların dışında, genellikle soyluların malikanelerinin yakınında gerçekleştirilirdi. Seyirciler arasında soylular ve asillerin yanı sıra, halktan insanlar da yer alırdı, bu da etkinlikleri toplumun geniş kesimleri için erişilebilir kılıyordu.
- **Futbolun İlk Formları ve İzlenme Alanları:** Orta Çağ'da futbolun ilk formları, köy meydanlarından tarlalara ve geniş açık alanlara kadar her yerde oynanırdı. Bu maçlar, genellikle köy sakinlerinin büyük bir kısmını çekerdi. Seyirciler, oyuna sık sık katılır ve oyunun bir parçası haline gelirdi, bu da sporun toplumsal katılımını artırıyordu.
- **Av ve Okçuluk Etkinlikleri:** Av partileri ve okçuluk yarışmaları, genellikle ormanlık alanlarda veya soyluların geniş arazilerinde gerçekleşirdi. Bu etkinlikler, daha ziyade soylu sınıfa hitap ederken, halk arasında da belirli festivaller sırasında okçuluk yarışmaları düzenlenirdi.

Rönesans (14. – 17. Yüzyıl)

- **Eskrim ve Jimnastik Salonları:** Rönesans döneminde eskrim ve jimnastik, özellikle İtalya ve Fransa'da saraylarda ve özel salonlarda popüler hale geldi. Bu salonlar, sporun yanı sıra sosyal etkileşim için de merkezler haline geldi. Seyirciler, soylular ve zengin tüccarlar arasından gelirken, bu etkinlikler aynı zamanda sanat ve edebiyatla da iç içe geçmişti.
- **Sporun Kurumsallaşması ve Seyirci Katılımı:** Golf ve tenis gibi sporlar için kurulan ilk kulüpler, bu sporların izlenmesi için özel alanlar oluşturdu. Golf sahaları ve tenis kortları, bu dönemde sporun izlenmesi için popüler yerler haline geldi. Bu kulüpler ve sahalar, spor etkinliklerini daha organize bir hale getirirken, seyirci katılımını da artırdı.
- **Festivaller ve Halk Oyunları:** Rönesans döneminde, halka açık festivaller ve panayırılar sırasında çeşitli spor müsabakaları düzenlenirdi. Bu etkinlikler genellikle şehir meydanlarında veya halka açık alanlarda gerçekleşir ve geniş halk kitlelerini çekerdi. Spor müsabakaları, müzik, dans ve diğer eğlencelerle birleşerek, geniş seyirci

Modern Dönem: Sporun Kurumsallaşması

- **Stadyum ve Arena Yapımı:** 19. ve 20. yüzyıllarda, futbol, kriket, tenis gibi spor dallarının popülerleşmesiyle birlikte, bu etkinlikleri izlemek için özel olarak inşa edilmiş stadyumlar ve arenalar ortaya çıkmıştır. Bu tesisler, binlerce hatta bazen yüz binlerce seyirciyi ağırlayacak kapasitede olup, sporun toplumsal bir olay haline gelmesini sağlamıştır.
- **Medya ve Televizyonun Rolü:** 20. yüzyılın ortalarından itibaren, televizyon yayıncılığının gelişimi, milyonlarca insanın spor müsabakalarını evlerinden canlı olarak izlemesine olanak tanımıştır. Bu durum, spor etkinliklerinin küresel bir seyirci kitlesine ulaşmasında kritik bir rol oynamış ve sporun popülerliğini daha da artırmıştır.

Günümüz: Sporun Globalleşmesi ve Çeşitlenmesi

- **Çok Amaçlı Spor Kompleksleri:** Günümüzde, spor etkinlikleri genellikle çok amaçlı spor komplekslerinde gerçekleştirilmektedir. Bu kompleksler, çeşitli spor etkinliklerine ev sahipliği yapmanın yanı sıra, konserler ve diğer büyük

ölçekli etkinlikler için de kullanılmaktadır. Bu tesisler, modern teknoloji ve konforu seyircilere sunarak, spor müsabakalarının izlenme deneyimini iyileştirmiştir.

- **Dijital Yayıncılık ve Sosyal Medya:** İnternet ve sosyal medya platformlarının yükselişi, seyircilerin spor etkinliklerine katılım şekillerini dönüştürmüştür. Canlı yayınlar, maç özetleri, oyuncu istatistikleri ve etkileşimli içerikler, seyircilere sporla daha dinamik ve kişiselleştirilmiş bir şekilde bağlantı kurma imkanı sunmaktadır.
- **Sanal ve Artırılmış Gerçeklik:** Sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) teknolojileri, seyircilere, evlerinden veya herhangi bir yerden, kendilerini oyunun içindeymiş gibi hissetmelerini sağlayacak yeni izleme deneyimleri sunmaktadır. Bu teknolojiler, gelecekte sporun izlenme şeklini radikal bir şekilde değiştirebilir.
- **Etkinlik Güvenliği ve Seyirci Deneyimi:** Modern zamanlarda, stadyum güvenliği ve seyirci deneyimi, spor etkinliklerinin planlanması ve yönetiminde merkezi bir öneme sahiptir. Gelişmiş güvenlik kameraları, yüz tanıma teknolojileri ve acil durum yönetimi planları, seyircilerin güven içinde spor etkinliklerine katılmasını sağlamaktadır.

2.6 Seyirci

2.6.1. Seyirci kavramı. Taraftarlık, bireylerin favori takımlarına olan sevgisi ve bağlılığı ifade ederken, holiganlık ve fanatıklık ise kişilerin saldırgan davranışları ile karakterize edilir (Koçer, 2012:35).

"Futbol holiganizmi" teriminin kesin bir tanımı yoktur; yasal bir çerçeveye sahip değildir ve futbolla ilgili çeşitli eylemleri kapsar. Bu olgunun bazı temel özelliklerini anlamak için, spontane izleyici şiddeti ile sosyal olarak organize holigan gruplarının rekabetçi şiddet davranışları arasında bir ayrım yapmak önemlidir. Tarihsel olarak, maç görevlilerine ve rakip oyunculara yönelik saldırılardan, taraftar grupları arasında ve taraftarlarla polis arasında yaşanan çatışmalara yönelen bir değişim gözlemlenmiştir. Bu süreç, farklı Avrupa ülkelerinde farklı zamanlarda gerçekleşmiştir. (Spaaij, R. 2005:28)

Futbol holiganizmi ya da spor holiganizmi, "sportif etkinliklerle ilişkili bir dizi agresif davranış biçimi olup - izleyici alanında ve dışında - genellikle futbol sevgisinin sapkın bir ifadesini sergilemekte, rakip taraftarları küçümseme eğilimi göstermekte ve dışarıdaki bireylere kişisel ve maddi zarar verme amacı taşımaktadır" (Boda, 2019:36).

19. yüzyılın sonlarında, beyefendiler tarafından ortaya atılan futbol, işçi sınıfının da ilgisini çekerek geniş bir takipçi kitlesi oluşturmuştur. 1890'lı yıllara geldiğimizde, İngiltere'nin her yerinde, köyler ve fabrikalar dahil olmak üzere futbolun yaygın olduğu görülmektedir. Futbol, Britanya topraklarının her köşesinde popülerlik kazanmış ve haftasonlarının en çok tercih edilen eğlencesi olmuştur. Burjuva ve işçi sınıfı takımları arasındaki rekabet, bu sporu daha da çekici ve cazip hale getirmiştir (Gashi, 2015:18).

Seyirci, spor etkinliklerindeki temel aktörlerden biridir ve onların varlığı, oyunun atmosferini ve dinamiklerini doğrudan etkiler. Bu alt bölümde, seyircinin spor müsabakalarındaki rolleri ve önemi irdelenecek. Seyirciler, takım ruhunu ve motivasyonunu artırmanın yanı sıra, maçın ekonomik yönüne de katkıda bulunurlar. Bununla birlikte, seyirci davranışlarını şekillendiren sosyal ve kültürel dinamikler, coğrafya, sosyoekonomik faktörler ve takım bağlılığı gibi çeşitli etkenler detaylı bir şekilde analiz edilecektir.

2.6.2 Seyirci davranışları ve güvenlik. İskoç futbolunun polisle ilişkili son dönemi oldukça hareketli olmuştur. Önceki on yılın başında, 2011 Mart ayında Celtic ile Rangers – İskoçya'nın en büyük ve en bilinen futbol kulüpleri – arasında oynanan bir maç, kulüplerin teknik ekipleri arasında, maç sonrası bile, kenar çizgisinde gerginliklere neden olmuştur. Medyanın bu olaylara verdiği tepki, duygusal bir yük taşıyan ancak hala nispeten önemsiz sayılabilecek bu ihlalleri İskoçya'nın 'utanç oyunu' olarak adlandırmıştır. Bu durum, büyük ölçüde futbolun dışında kalan mezhepsel ve ırkçı olayların arka planında şekillenmiştir (McBride 2017:45).

Spor müsabakaları, özellikle de Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş gibi büyük kulüplerin maçları, zaman zaman yoğun duygusal tepkilere sahne olabilir. Bu alt bölüm, bu tepkilerin güvenlik üzerindeki doğrudan etkilerini ele alacak. Taraftarların maç sırasında gösterdiği olumlu ya da olumsuz davranışlar, güvenlik açısından çeşitli riskler oluşturabilir. Bu nedenle, olası riskler belirlenerek bu riskleri yönetmek için stratejik çözümler geliştirilecek.

2.6.3 Seyirci-güvenlik etkileşimi. Bu bölüm, seyirci ve güvenlik görevlileri arasındaki etkileşimleri mercek altına alacak. İletişim modelleri ve çatışmaların çözümüne yönelik yöntemler incelenecek. Ayrıca, güvenlik önlemlerinin seyirciler üzerindeki psikolojik etkileri ve bu etkilerin genel maç atmosferine nasıl yansıdığı değerlendirilecek. Etkili iletişim ve çatışma yönetimi teknikleri, bu etkileşimin daha verimli hale getirilmesi için tartışılacak.

2.6.4 Seyirci davranışlarını izleme ve değerlendirme yöntemleri. Modern güvenlik teknolojileri, seyirci davranışlarının izlenmesi ve değerlendirilmesinde büyük rol oynamaktadır. Bu alt bölümde, kullanılan teknolojiler ve yöntemler detaylı bir şekilde anlatılacak. Kamera sistemleri, yüz tanıma teknolojileri ve diğer elektronik izleme araçları, stadyum güvenliğinin sağlanmasında nasıl bir fark yaratıyor, bu sorulara yanıt aranacak. Ayrıca, bu teknolojilerin etik ve yasal çerçeveleri de ele alınacak.

2.6.5 Seyirci davranış yapısına göre seyirci türleri. Seyirciler, davranış biçimlerine göre farklı kategorilere ayrılabilir. Bu alt bölümde, seyirci davranış yapılarına göre türleri sınıflandırılacak ve her bir türün güvenlik yönetimi üzerindeki etkileri irdelenecek.

Örnek olarak

- **Destekçi Seyirciler:** Takımlarını olumlu ve yapıcı bir şekilde destekleyen, genellikle olumlu davranışlar sergileyen seyirci grubu.
- **Tutkulu Seyirciler:** Maç sonuçlarına duygusal olarak fazlasıyla bağlı olan ve zaman zaman aşırı tepkiler gösterebilen seyirci türü.
- **Provokatif Seyirciler:** Diğer seyircilere veya oyunun akışına müdahale edebilecek provokatif eylem

2.7 Şiddetin Tanımı ve Nedenleri

Freud'a göre, içgüdüler, bireylerin gereksinimlerinin yarattığı gerginliği azaltma işlevine sahiptir. Ölüm içgüdü, insanlardaki yıkıcılığı saldırgan eylemler aracılığıyla azaltmakta, ancak bu saldırganlık sonrasında yıkıcılığın yeniden ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Bu nedenle, Freud, insan doğasındaki saldırganlığın kaçınılmaz olduğunu düşünmektedir (Tiryaki, 2000: 150).

Lorenz, saldırganlığın doğuştan gelen bir özellik olduğunu savunmaktadır. Freud'un görüşlerinden farklı olarak, saldırganlık türlerin korunmasına katkıda bulunur ve güçlü liderlerin seçilmesini sağlar. Bu süreç, kaynakların gelecek nesillere aktarımını artırarak sosyal hiyerarşiyi oluşturur. Lorenz, saldırganlığın kabul edilebilir ve kabul edilemez biçimlerini ayırt eder; örneğin, savaş kabul edilemezken, spor saldırganlığı kabul edilebilir bir eylem olarak değerlendirilmektedir (Lorenz, 1966 akt. Şahin, 2003: 76).

Aile, mahalle ve okul gibi sosyal ortamlarda şiddetin normalleşmesi, bireylerin tribünlerde bu tür davranışları sergilemesine yol açmaktadır. Bilir ve Sangün'e göre, Van der Brug'un çalışmasında, şiddet ile anılan gençlerin en önemli sorunları arasında problemlili okul deneyimleri ön planda yer almakta, bunu ebeveyn kontrolünün yetersizliği izlemektedir. Spor sosyolojisi çerçevesinde, bu gençlerin taraftar gruplarında daha saldırgan davranışlar sergilemesinin nedeni, yoğun duyguların bastırılması ve bu duyguların açığa çıkarak şiddete dönüşmesidir (Bilir ve Sangün, 2014: 62).

Şiddet, genellikle bir bireye veya gruba kasıtlı olarak fiziksel veya psikolojik zarar verme eylemi olarak tanımlanır, fakat disiplinler arası farklılıklar ve kültürel çeşitlilikten dolayı bu tanım geniş bir yelpazeye yayılabilir. Şiddetin modern tanımları, yalnızca fiziksel eylemleri değil, kötü niyetli psikolojik ve cinsel eylemleri de kapsar şekilde evrilmiştir; örneğin, Dünya Sağlık Örgütü şiddeti, kasti fiziksel güç kullanımını, tehdidi veya zarar verici eylemleri içerir şeklinde tanımlamaktadır. Şiddetin nedenleri arasında düşük özsaygı, yetersiz empati gibi bireysel faktörlerin yanı sıra yoksulluk ve sosyal eşitsizlik gibi sosyal ve ekonomik faktörler, ayrıca şiddetin kültürel olarak kabul edilmesi gibi kültürel faktörler yer alır. Şiddetin önlenmesi için eğitim ve farkındalık programları, sosyoekonomik koşulların iyileştirilmesi, toplumsal adaletin güçlendirilmesi ve kültürel normların değiştirilmesi gibi çok yönlü stratejiler gerekir; bu yaklaşım toplumun bireylerini ve genel yapısını dönüştürmeyi hedeflemelidir. (KARSLI, N. 2016: 74)

Şiddet, fiziksel güç kullanarak bir bireye veya gruba zarar verme eylemi olarak tanımlanabilir. Bu eylem, hem fiziksel hem de psikolojik yaralanmalara yol açabilir ve genellikle mağdurda uzun süreli etkiler bırakır. Şiddetin nedenleri karmaşık ve çok yönlü olup, bireysel, toplumsal ve çevresel faktörlerden kaynaklanabilir.

Bireysel düzeyde, şiddete eğilim gösteren bireylerde genellikle düşük özsaygı, agresif davranış örüntüleri ve empati eksikliği gibi kişilik özellikleri gözlemlenir. Bu bireyler, çoğunlukla zorlayıcı çocukluk deneyimlerine, aile içi şiddete maruz kalmış olabilir veya akran zorbalığı gibi travmatik olaylar yaşamış olabilirler. Ayrıca, alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi zararlı madde bağımlılıkları da bireylerin şiddet eğilimlerini artırabilir.

Saldırganlık genellikle öfke ve kızgınlık ile bağlantılı olarak algılanmaktadır. Ancak, bu tür davranışların arkasında yatan duygular yalnızca öfke ve kızgınlık değildir. Acı, can sıkıntısı, kaygı, baskı, korku, aşırı sinirlilik, nefret, kin ve düşmanlık gibi çeşitli duygu durumları da saldırgan davranışların ortaya çıkmasına yol açabilir (Köknel, 1996: 131-138).

aile, taraftar grubu ve grup liderleri gibi kaynaklardan edindikleri saldırgan davranışları sergileyen taraftarlar, bu davranışları model aldıkları kişiler tarafından pekiştirilme yoluyla desteklenebilmektedir. Bu pekiştirme, övgü, hediyeler, taraftar grubuna katılma, arkadaş çevresinde ve aile içinde itibar kazanma gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir (Ziyagil vd., 2012: 6).

Toplumsal düzeyde, şiddetin kökeninde yatan nedenler arasında ekonomik eşitsizlikler, toplumsal adaletsizlik, etnik çatışmalar ve genel olarak toplumun marjinalleştirdiği gruplara yönelik önyargılar sayılabilir. Ekonomik baskılar, işsizlik ve yoksulluk gibi sosyoekonomik faktörler bireyleri umutsuzluğa sürükleyebilir ve bazı durumlarda şiddet eylemlerine başvurmalarına neden olabilir.

Kültürel ve çevresel faktörler de şiddetin ortaya çıkışında etkili olabilir. Örneğin, şiddeti onaylayan veya teşvik eden bir kültürde büyümek, bireylerin şiddeti bir çözüm yolu olarak görmelerine neden olabilir. Medya ve popüler kültürde şiddetin yüceltilmesi, özellikle gençler üzerinde olumsuz etkiler bırakarak onların davranış kalıplarını etkileyebilir.

Şiddetin önlenmesi için, tüm bu faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir. Toplumun her kesiminden bireylerin ve grupların katılımıyla, kapsamlı ve çok yönlü önleme stratejileri geliştirilmelidir. Eğitim ve farkındalık programları, ekonomik ve

sosyal politikaların güçlendirilmesi, kültürel normların ve medya mesajlarının gözden geçirilmesi, şiddeti azaltma ve önleme çabalarının önemli bileşenleridir.

Sonuç olarak, şiddet karmaşık ve çok katmanlı bir sorundur. Etkili müdahale ve önleme stratejileri geliştirilirken bireysel, toplumsal ve kültürel faktörlerin tümü göz önünde bulundurulmalıdır. Toplumun tüm kesimleri bu sorunun çözümünde sorumluluk almalı ve şiddetsiz bir dünya için birlikte çalışmalıdır.

2.8 Türkiye'de Futbol ve Şiddet

Türklerin futbolla ilk tanışmalarına dair bilgiler, Kaşgarlı Mahmut'un "Divan-ı Lügatü't-Türk" adlı eserinde yer almaktadır. Yüzyıllar boyunca Türkler, futboldan çeşitli şekillerde faydalanmış ve bu spor, diğer kültürlerdeki uygulamalardan farklılıklar göstermiştir. Türkler, futbola "tepme" veya "vurma" anlamına gelen "tepük" ismini vermişlerdir (Erdoğan, 2008:28).

Türkiye Futbol Federasyonu'nun kurulması, futbolun düzenli ve kontrollü bir şekilde gelişimini sağlamak amacıyla bölgesel liglerin oluşturulmasına yol açmıştır. Bu liglerde birçok takım yer alırken, TFF bir süreliğine duraklama dönemine girmiştir. Ülkenin ekonomik ve sosyal durumu, futbolun popüler olmasına rağmen beklenen desteği bulamadığını göstermektedir. Dönemin koşulları, tek bir lig formatının uygulanmasını zorlaştırdığından, Türkiye'de farklı isimlerle (Pazar Ligi, Cuma Ligi, İstanbul Şampiyonluğu Ligi gibi) çeşitli lig formatları geliştirilmiştir (Özmaden, 2010:17).

1959 yılında Türkiye Futbol Federasyonu (TFF), lig sisteminde önemli bir dönüşüm gerçekleştirme kararı aldı. Bu yeni düzenleme, geçmişteki şampiyonlukların tanınmaması ve bölgesel lig uygulamalarının sona erdirilmesi amacını taşıyordu. Böylece, ülke genelinde bütün takımları kapsayan yeni bir lig yapısı oluşturulması hedeflendi. Bu bağlamda Türk futbolu üç temel lig kategorisine ayrıldı:

Tablo 1

Türk Futbolu Üç Temel Lig Kategorisi Listesi

Lig	Açıklama
Süper Lig	Bu en üst düzey ligde, şampiyon olan veya ilk 5 içinde yer alan takımlar, Avrupa Kupası organizasyonlarına katılma hakkı kazanır.
1. Lig	Şampiyon veya ligi ilk 2 sırada tamamlayan takımlar, direkt Süper Lig'e yükselir. 3., 4., 5. ve 6. sıradaki takımlar ise "play-off" oynayarak Süper Lig'e çıkma şansı elde eder.
2. Lig	Bu ligde de şampiyon olan ve ilk 2'de yer alan takımlar 1. Lig'e terfi ederken, diğer takımlar "play-off" oynayarak 1. Lig'e çıkma şansı kazanır.

Bu yapı, Türk futbolunda katılımcı sayısını artırma hedefini gütmektedir. 2019-2020 futbol sezonu itibarıyla, bu lig sistemi hâlâ geçerliliğini korumaktadır. Süper Lig, 21 takımın mücadele ettiği ve şampiyon ile ilk 5'te yer alan takımların Avrupa'da ülkeyi temsil etme hakkı kazandığı bir format halini almıştır (TFF, 2020).

Futbol, küresel ölçekte muazzam ekonomik ilgi çeken ve taraftarlar arasında yoğun bir bağlılık yaratan bir endüstridir. Taraftarlar, kulüplerine olan sadakatlerini maç biletleri, kulüp ürünleri ve sponsor markaları gibi çeşitli yollarla ifade ederler. Bu bağlamda, kulüpler ve etkinlik organizatörleri, taraftarların ihtiyaçlarına uygun deneyimler sunarak müşteri sadakati oluşturmayı hedeflemektedir. Ancak, futbolun ticarileşmesi ve rekabetin şiddetlenmesi, taraftarlar arasında düzensizlik ve şiddet olaylarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Holiganlık, taraftarların yıkıcı ve antisosyal davranışları olarak tanımlanır ve genellikle rakip taraftarlar arasında çatışmalara, hakaretlere, ırkçı davranışlara ve mülkiyet hasarlarına yol açar (Yiapanas, Thrassou ve Vrontis, 2020: 223). Türkiye'de de futbol, benzer şekilde şiddet olaylarına ev sahipliği yapmakta, ancak yaşanan bu şiddet olaylarına ilişkin istatistiksel verilerin eksikliği, sorunun boyutları konusunda net bir görüş elde edilmesini engellemektedir. Bu nedenle, 5149 ve 6222 sayılı kanunlar öncesinde futboldaki şiddet ve düzensizlikle ilgili sağlıklı veri ve çalışmaların bulunmaması, sorunun çözümüne yönelik adımların

atılmasında önemli bir engel teşkil etmektedir. Ekizoğlu, Ö. Ü. Ö., & Acet, M. (2022:10-50)

"Hooligan" teriminin kökeni kesin olarak bilinmemekle birlikte, çeşitli etimolojik araştırmalar bu konuda net bir sonuca varamamıştır. Terimin, 1890'larda Londra'da şiddet ve hırsızlık olaylarıyla ün salmış olan İrlandalı Patrick Hooligan'dan geldiği öne sürülmektedir. Ancak, aynı dönemde popüler bir müzikhol şarkısında geçen hayali, asi bir İrlandalı aileye de atıfta bulunulmuş olabilir (Rookwood, 2014:15-35).

Yine de, "hooligan" terimi 19. yüzyılın sonlarından itibaren İngilizce dilinde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu terim, genel bağlamlarda gürültücü ve şiddet içeren davranışları tanımlamak için bir etiket haline gelmiş, ancak İngiliz futboluyla yakın bir ilişki kurmamıştır; bu bağlam 1960'ların başlarına kadar süregelmiştir. Akademisyenler tarafından genellikle British basını tarafından icat edildiği kabul edilmektedir (Frosdick & Newton, 2006:6-50).

Futbol şiddeti ve hooliganlığıyla ilgili olarak birçok tanımlayıcı ve betimleyici yasal ile akademik görüş ortaya konmuştur. Özellikle futbol mega etkinliklerinde yaşanan trajik olaylar ve yüksek profilli şiddet eylemlerine karşı, futbola özgü kapsamlı yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Saha işgalleri, vandalizm ve bilet simsarlığı gibi çeşitli "futbolla ilgili suçlar," Birleşik Krallık'ta çıkarılan yasalarla yasaklanmıştır (Hopkins & Hamilton-Smith, 2014:8-46).

Futbol, Türkiye'de en popüler spor dallarından biridir ve milyonlarca kişi tarafından tutkuyla takip edilmektedir. Ancak, bu büyük ilgi ve tutku bazen olumsuz sonuçlar doğurabilmekte, özellikle de şiddet olaylarına sebep olabilmektedir. Türkiye'de futbolun şiddetle iç içe geçmiş hali, hem sosyal hem de kültürel faktörlerle açıklanabilir. Bu yazıda, Türkiye'de futbol bağlamında şiddetin nedenlerini, bu şiddetin çeşitli biçimlerini ve bu sorunu çözmek için yapılabilecekler üzerinde durulacaktır.

2.9 Futbol ve Şiddetin Nedenleri

Futbolda şiddete neden olan durumların başında yalnızca başarısızlık gelmemektedir. Asıl etkenlerden biri, futbolun popüler kültür aracı olarak spor medyasında sıkça yer bulmasıdır. Ayrıca, gizli bir tarafgirlik içeren yayıncılık anlayışının da haber etiği açısından sorunlar yaratması, futbol alanında bu tür olumsuzlukların yaygınlaşmasına katkıda bulunduğu ifade edilebilir (Mil & Şanlı, 2015:13-50).

Futbol taraftarlığının fanatikliğe ve holiganlaşmaya kayması, futbol taraftarlarının spor olaylarını tarafsız bir şekilde yorumlamasını ve muhakeme gücünü kullanabilmesini zorlaştırmaktadır (Zelyurt, 2017: 24). Bu değişim, taraftarların duygusal tepkilerinin ön plana çıkmasına neden olarak, sporun özündeki rekabeti sağlıklı bir şekilde değerlendirmelerini engellemektedir. Ayrıca, bu durum, toplumsal ilişkilerde kutuplaşmalara yol açarak, futbolun birleştirici etkisini zayıflatmaktadır.

Türkiye'de futbol şiddetinin temelinde yatan nedenler çeşitlidir. Bunlardan ilki, derin taraftar bağlılığıdır. Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor gibi büyük kulüpler, taraftarlar arasında yoğun bir rekabet ve düşmanlık yaratmıştır. Bu rekabet, zaman zaman şiddetli çatışmalara yol açabilmektedir. İkinci bir faktör, futbolun, bireylerin sosyal kimliklerini ve grup bağlılıklarını pekiştirmesiyle ilgilidir. Taraftar grupları, genellikle bireylerin toplumsal hayatta hissettikleri yabancılaşma veya güçsüzlüğü telafi eden birer sığınak olarak işlev görebilir. Bu gruplar içinde şiddet, grup üyeleri arasında dayanışma ve aidiyet duygusunu güçlendiren bir araç haline gelebilir.

Üçüncüsü, Türkiye'de genel olarak yüksek düzeyde kabul gören eril kültür, şiddeti bir çatışma çözme yöntemi olarak daha kabul edilebilir hale getirebilir. Ayrıca, bazı taraftar gruplarının suç örgütleriyle bağlantıları olduğu ve bu grupların futbol dünyasındaki rekabeti kendi çıkarları için kullanabildikleri bilinmektedir. Bu durum, şiddet olaylarını daha da karmaşık bir hale getirmektedir.

2.10 Şiddetin Biçimleri

Türkiye'de futbol şiddeti, genellikle stadyumlarda ve maç günlerinde meydana gelen fiziksel çatışmalar şeklinde kendini gösterir. Bununla birlikte, şiddet sadece

fiziksel değil, aynı zamanda sözlü olarak da gerçekleşebilmekte, sosyal medya platformları şiddetin yayılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Taraftarlar arasında çevrimiçi ortamda yapılan tahrik edici yorumlar, tehditler ve hakaretler, gerçek dünya şiddetinin kıvılcımlarını çakabilmektedir.

Ayrıca, taraftar grupları arasındaki çatışmalar, bazen polisle olan çatışmaları da beraberinde getirmekte, bu durum toplumsal huzursuzluklara neden olabilmektedir. Polisin aşırı güç kullanımı, durumu daha da kötüleştirebilmekte, taraftar gruplarını daha da radikalleştirebilmektedir.

Türkiye'de futbol ile ilişkili şiddet olayları tarih boyunca çeşitli trajik hadiselerle sahne olmuştur. Aşağıda, bu olaylardan bazı önemli örnekler kronolojik sırayla listelenmiştir: (Zelyurt, M. K. 2011:5-50)

1. **Kayserispor-Sivasspor Olayı (17 Eylül 1967):** Türkiye futbol tarihinin en trajik olaylarından biri olarak kabul edilir. Bu olay, 40 kişinin ölümü ve yüzlerce kişinin yaralanmasıyla sonuçlanmıştır. Şiddet olayı, sadece maç günü ortaya çıkan bir gerginlikten kaynaklanmamış, aynı zamanda 1960'ların Türkiye'sindeki ekonomik ve sosyolojik faktörlerin bir yansıması olarak değerlendirilmelidir. (Zelyurt, M. K. 2011:5-60)
2. **Kırıkkale-Tarsus İdman Yurdu Maçı (25 Haziran 1969):** Bu maçta taraftarların birbirlerine girmesi sonucunda 10 kişi hayatını kaybetti ve 102 kişi yaralandı. (Zelyurt, M. K. 2011:5-60)
3. **Beşiktaş Taraftarı Oktay Akdemir'in Öldürülmesi (13 Aralık 1991):** Mühendis Oktay Akdemir, bir Galatasaray taraftarı tarafından dövülerek öldürüldü. (Zelyurt, M. K. 2011:5-60)
4. **Şenel Yeter'in Öldürülmesi (13 Aralık 1993):** Alibeyköy'deki bir kahvehanede Fenerbahçe-Beşiktaş maçını izlerken, Fenerbahçe'nin galibiyetine sevinen Şenel Yeter, dövülerek öldürüldü. (Zelyurt, M. K. 2011:5-60)
5. **Fenerbahçe'nin Pendikspor'a Yenilmesi (14 Aralık 1999):** Mağlubiyet sonrası Fenerbahçe taraftarları tesisleri bastı ve futbolculara saldırdı. (Zelyurt, M. K. 2011:5-60)

6. **İki İngiliz Taraftarın Öldürülmesi (5 Nisan 2000):** Galatasaray-Leeds United maçı için İstanbul'a gelen İngiliz taraftarlar, Taksim'de taşkınlık yapınca bıçaklanarak öldürüldü. (Zelyurt, M. K. 2011:5-60)
7. **Diyarbakırspor-Altay Maçı Öncesi Olaylar (13 Mayıs 2001):** Maç öncesinde gazetecilere saldırılar yapıldı, rakip takımın soyunma odasına zehirli gaz sıkıldı. (Zelyurt, M. K. 2011:5-60)
8. **Kayserispor-Ç. Rizespor Maçı Sonrası Arbede (5 Nisan 2003):** Maç sonrası çıkan arbedede, AK Parti Rize Milletvekilleri Abdülkadir Kart, İmdat Sütüoğlu ve İlyas Çakır yaralandı. (Zelyurt, M. K. 2011:5-60)
9. **Murat Kongu'nun Öldürülmesi (5 Ağustos 2003):** İzmir'de, Karşıyaka taraftarları arasında çıkan kavgada, Murat Kongu bıçaklanarak öldürüldü. (Zelyurt, M. K. 2011:5-60)
10. **Cihat Aktaş'ın Bıçaklanarak Öldürülmesi (21 Kasım 2004):** Beşiktaş-Çaykur Rize maçı sırasında tribünde çıkan kavgada, Cihat Aktaş bıçaklanarak hayatını kaybetti. (Zelyurt, M. K. 2011:5-60)

Bu olaylar, Türkiye'de futbolun sadece bir spor dalı olmanın ötesinde, derin sosyal ve kültürel dinamiklerle iç içe geçmiş bir olgu olduğunu göstermektedir. Her biri, toplumsal gerilimlerin ve rekabetin, ne yazık ki zaman zaman şiddet eylemlerine dönüşebileceğinin acı birer hatırlatıcısıdır.

2.11 Güvenlik

2.11.1 Yasal düzenlemeler. Bu bölüm, Türkiye'de spor müsabakalarında güvenliği etkileyen yasal düzenlemeleri detaylı bir şekilde inceleyecektir. Özellikle Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş gibi büyük kulüplerin maçlarında uygulanacak yasal zorunluluklar ve güvenlikle ilgili kanunlar ele alınacak. Türkiye Futbol Federasyonu'nun (TFF) düzenlemeleri, Spor Toto Süper Lig maçlarındaki güvenlik standartlarını belirleyen önemli yasal metinlerden biridir. Ayrıca, genel güvenlik yasaları, acil durum yönetimi ve kalabalık kontrolü ile ilgili yasal çerçeveler de incelenecek. Bu düzenlemelerin stadyum güvenliğine olan etkileri, yasal zorunlulukların uygulama pratikleri ile birlikte değerlendirilecek.

2.11.2 Yasal düzenlemeler.

Kanunlar

- **5149 Sayılı Kanun:** 2004 yılında yürürlüğe giren ve daha sonra kaldırılan bu kanun, Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine dairdir.
- **6222 Sayılı Kanun:** 2011 yılında yürürlüğe giren ve halen geçerli olan bu kanun, spor alanlarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesine yöneliktir.

Yönetmelikler

- **2012/4018 Karar Sayılı Yönetmelik:** 2012 yılında kabul edilen bu yönetmelik, 6222 sayılı Kanun'un uygulanmasına dair detayları içerir.

Genelge ve Talimatlar

- **Spor Güvenliği Büro Amirliği ve Spor Müsabakalarıyla İlgili Hükümler Genelgesi (Genelge No:23, 2009):** Spor müsabakalarının güvenliği ile ilgili hükümleri içerir.
- **TFF Stadyum ve Güvenlik Talimatı (2009):** Türkiye Futbol Federasyonu tarafından belirlenen stadyum ve güvenlikle ilgili kuralları içerir.
- **Spor Müsabakalarının Güvenliği Genelgesi (Genelge No:63, 2009) ve Spor Müsabakaları Güvenlik Tedbirleri (Genelge No:44, 2011):** Spor müsabakaları sırasında alınacak güvenlik tedbirlerine dair ayrıntıları açıklar.

Analiz ve Eleştiriler: Arıkan (2007) 5149 sayılı Kanun'un yetersiz kaldığını ve yürürlükten kaldırılmasının ardından 6222 sayılı Kanun'un getirildiğini belirtmiştir. Bu yeni kanun, sporda şiddet ve düzensizlikle ilgili daha geniş kapsamlı düzenlemeler içermekte ve şike, teşvik primi gibi konuları da adreslemektedir.

Orhan (2007) 5149 sayılı Kanun hakkındaki eleştirileri detaylandırmıştır; eleştiriler, kanundaki yetersiz yaptırımlar, özel güvenlik alt yapısının eksikliği ve kanunun yeterince tanınmamasını içermektedir.

Kuru ve Var'ın (2009) yaptığı çalışma, seyircilerin büyük çoğunluğunun sporda şiddet olaylarını önlemek için mevcut yasaları yeterince bilmediğini ortaya koymuştur.

Bu, yasaların etkinliğini artırmak için eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının önemini vurgulamaktadır.

2.12 Güvenlik Görevlilerinin Yetki ve Sorumlulukları

Stadyum güvenliği, çeşitli güvenlik görevlileri ve onların rolleri etrafında şekillenir. Bu bölümde, güvenlik görevlilerinin yetki ve sorumlulukları detaylı bir şekilde incelenecektir. Türkiye'deki spor müsabakalarında güvenlik görevlilerinin hangi yasal yetkilere sahip olduğu, bu yetkilerin sınırları ve güvenlik görevlilerinin taraftarlarla etkileşim kurarken uyması gereken standartlar üzerinde durulacak. Ayrıca, güvenlik görevlilerinin eğitimi, yeterlilikleri ve karşılaşılabilecekleri zorluklar ele alınacak. Bu görevlilerin stadyum içinde ve çevresinde nasıl bir güvenlik ağı oluşturdukları, taraftarların güvenliği için uygulanan prosedürler ve bu prosedürlerin etkinliği tartışılacak.

2.12.1 Güvenlik görevlilerinin eğitimi ve standartları. Güvenlik görevlilerinin etkinliği, aldıkları eğitimle doğrudan ilişkilidir. Bu alt bölümde, güvenlik görevlileri için zorunlu olan eğitim programları, bu programların içeriği ve amaçları üzerinde durulacak. Türkiye'deki güvenlik eğitim standartları ve uluslararası uygulamalarla bir karşılaştırma yapılacak. Eğitim programlarının güncellenme sıklığı, program içeriklerindeki yenilikler ve bu yeniliklerin saha performansına etkileri incelenecek.

Bu bölümler, Türkiye Süper Lig maçlarında güvenlik yönetiminin nasıl yapıldığını, yasal ve operasyonel çerçevede nelerin geliştirilebileceğini ve güvenlik personelinin karşılaştığı zorlukları derinlemesine anlamak için gereken bilgileri sağlayacak. Bu analizler, stadyum güvenliğinin daha etkin ve verimli bir şekilde sağlanması için gerekli stratejik önerilerin geliştirilmesine zemin hazırlayacaktır.

2.13 Stadyumlarda Kullanılan Güvenlik Sistem ve Cihazları

Günümüzde, teknolojinin hızlı gelişimi suçların önlenmesi, suç ve suçluların tespiti, takibi ve yakalanması süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Kanıt niteliğinde görüntü ve fotoğrafların elde edilmesi, izlenen ortamların kaydedilmesi ve gerektiğinde yeniden incelenmesi, giriş çıkış kontrollerinde yapılan aramalar gibi güvenlik işlemlerinde kullanılan sistem ve cihazlar, binalarda, iş yerlerinde ve halka açık alanlarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu güvenlik teknolojileri, özel ve kamu güvenlik birimlerinin temel bir parçası haline gelmiştir.

Bu bağlamda, 2012/4018 karar sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, stadyumlarda kullanılacak güvenlik cihazlarını belirlemiştir. Bu cihazlar özetle şu şekildedir:

a. **Gelişmiş Kamera ve Elektronik Bilet Sistemi:** Suçların fotoğraf ve video ile belgelenmesi amacıyla, gelişmiş kamera ve elektronik bilet sistemleri kullanılması zorunludur.

b. **Güvenlik Kameraları ve Anons Sistemleri:** Hem genel kolluk kuvvetleri hem de özel güvenlik görevlileri için ayrı ayrı güvenlik kameraları ve anons sistemleri bulunmalıdır.

c. **Kapalı Devre Kamera Sistemi:** Müsabaka güvenlik amiri ve kulüp güvenlik sorumlusunun, spor alanının içi ve dışındaki kalabalığa anons yapabilmesi için gerekli teknik donanım ve spor alanının her köşesini görüntüleyebilen, gerektiğinde fotoğraf çekebilen kapalı devre kamera sistemleri kurulmalıdır. Bu sistemler, uluslararası federasyonların belirlediği kriterleri karşılamalıdır.

d. **Telsiz Sistemleri:** Müsabaka güvenlik amiri, genel kolluk ve özel güvenlik görevlileri, ilk yardım ve itfaiye sorumluları, kulüp güvenlik sorumlusu ve diğer ilgili personel ile iletişim kurabilmesi için telsiz sistemleri ve cihazları kullanılmalıdır.

e. **Turnike veya Benzeri Sistemler:** Tesisin yapısına göre girişlerde turnike veya benzeri sistemler kurulmalıdır.

f. **Kapı ve El Tipi Dedektörler:** Güvenlik birimlerinin giriş ve çıkışlarda arama yapabilmesi için kapı ve el tipi dedektörler kullanılmalıdır.

Güvenlik sistemlerine ek olarak, olayların önlenmesi ve caydırıcılık sağlanması için yüz tanıma sistemlerinin stadyumlarda kullanılması planlanmaktadır. Ayrıca, giriş çıkış kontrollerinin daha etkin bir şekilde yapılabilmesi için e-bilet uygulamasının gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Toplam kalite yönetimi yaklaşımı, bu tür olayları minimize etmek için sıfır hata prensibini benimsemektedir (Halis, 2010:50).

Bu güvenlik önlemleri, stadyumlarda daha güvenli bir ortam yaratılmasına katkı sağlar ve spor etkinliklerinin huzur içinde gerçekleşmesini destekler.

2.14 Sık Yaşanan Güvenlik Sorunları ve Çözümleri

2.14.1 Taraftar kavgaları ve şiddet.

Sorun: Türkiye Süper Lig maçlarında, özellikle Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş gibi rekabetçi takımların karşılaşmalarında taraftar kavgaları ve şiddet olayları sıkça görülebilmektedir. Bu durum hem diğer taraftarların güvenliğini tehdit eder hem de maçın genel atmosferini olumsuz yönde etkiler.

Çözüm: Taraftar kavgalarını önlemek için stadyum girişlerinde ve tribünlerde daha sıkı güvenlik kontrolleri yapılmalıdır. Ayrıca, riskli maçlarda özel güvenlik ekiplerinin sayısının artırılması, taraftar grupları arasında fiziksel bariyerlerin kurulması ve güvenlik kameralarıyla sürekli izleme sağlanmalıdır. Bu önlemlerle birlikte, taraftarların maç öncesi ve sonrası stadyum çevresinde kontrol altında tutulmaları gerekir.

2.14.2 Alkol ve madde kullanımı.

Sorun: Stadyumlarda alkol ve madde kullanımı, taraftarların davranışlarını olumsuz yönde etkileyerek şiddet ve düzensizlik olaylarına yol açabilir. Özellikle büyük derbi maçlarında alkol ve madde etkisi altında olan taraftarlar, diğer izleyiciler için tehlike oluşturabilir.

Çözüm: Stadyumlara girişte alkol ve madde kullanımını önlemek için sıkı denetimler yapılmalıdır. Alkol ve madde etkisi altında olan taraftarların stadyuma girişleri engellenmelidir. Maç öncesinde ve sırasında alkol satışı sınırlandırılmalı veya tamamen yasaklanmalıdır. Ayrıca, stadyum çevresinde de alkol tüketiminin kontrol altında tutulması için polis ve güvenlik görevlilerinin sayısı artırılmalıdır.

2.14.3 Bilet sahteciliği ve kara borsa.

Sorun: Özellikle önemli maçlarda sahte bilet ve kara borsa bilet satışı yaygınlaşabilir. Bu durum, gerçek taraftarların stadyuma girişini zorlaştırır ve stadyum güvenliğini tehlikeye atar.

Çözüm: Biletlerin sadece resmi satış noktalarından ve dijital platformlardan temin edilmesi teşvik edilmelidir. Bilet sahteciliğini önlemek için biletlerde güvenlik özellikleri artırılmalı ve girişlerde biletlerin elektronik sistemlerle doğrulanması

sağlanmalıdır. Ayrıca, kara borsa bilet satışına karşı sıkı denetimler yapılmalı ve cezalar uygulanmalıdır.

2.14.4 Stadyum altyapısı ve güvenlik ekipmanları.

Sorun: Yetersiz stadyum altyapısı ve güvenlik ekipmanları, acil durumlarda hızlı ve etkili müdahaleyi zorlaştırabilir. Bu durum hem taraftarların güvenliğini hem de genel stadyum güvenliğini riske atar.

Çözüm: Stadyumların güvenlik altyapısı düzenli olarak kontrol edilmeli ve gerekli güncellemeler yapılmalıdır. Acil durum çıkışlarının ve kaçış yollarının belirgin ve erişilebilir olması sağlanmalıdır. Ayrıca, stadyumlarda yeterli sayıda yangın söndürme ekipmanı, ilk yardım malzemesi ve güvenlik kameraları bulundurulmalıdır. Güvenlik ekipmanlarının düzenli olarak bakımının yapılması ve güncellenmesi önemlidir.

2.14.5 Eğitim ve farkındalık kampanyaları.

Sorun: Taraftarların bilinçsiz davranışları ve güvenlik kurallarına uymamaları, stadyum güvenliğini tehlikeye atabilir. Bu durum, güvenlik önlemlerinin yetersiz kalmasına ve istenmeyen olayların yaşanmasına yol açabilir.

Çözüm: Taraftarların güvenlik konularında bilinçlendirilmesi için eğitim ve farkındalık kampanyaları düzenlenmelidir. Kulüpler ve federasyonlar tarafından yürütülecek bu kampanyalarda, taraftarlara güvenlik kuralları, stadyum davranışları ve olası tehlikelere karşı nasıl davranmaları gerektiği konusunda bilgi verilmelidir. Ayrıca, taraftar gruplarıyla işbirliği yaparak, güvenlik konusunda ortak bir bilinç oluşturulması sağlanmalıdır.

Bu önlemlerle birlikte, stadyumlarda daha güvenli ve huzurlu bir ortam yaratılabilir. Bu sayede, taraftarlar maçları keyifle izleyebilir ve sporun dostluk ve rekabet ruhuna uygun bir atmosferde gerçekleşmesi sağlanabilir.

Sorun: Alkol veya yasaklanmış maddelerin tüketimi, taraftarların davranışlarını olumsuz etkileyerek güvenlik sorunlarına yol açabilmektedir. Bu durum, hem taraftarların kendileri için hem de çevreleri için ciddi riskler oluşturur.

Çözüm: Stadyum içinde ve çevresinde alkol satışının sıkı bir şekilde kontrol edilmesi, yasaklanmış maddelere karşı etkin tarama yapılması gerekmektedir. Güvenlik ekipleri tarafından düzenli aramalar ve narkotik dedektör köpeklerin kullanımı, bu tür maddelerin stadyuma sokulmasını önleyebilir. Ayrıca, taraftarlara yönelik bilinçlendirme kampanyaları ve sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi de önem taşır.

2.14.6 Yetersiz stadyum altyapısı.

Sorun: Bazı stadyumların yetersiz altyapısı, acil durumlar sırasında tahliye sorunlarına ve taraftarların güvenliğinin tehlikeye girmesine neden olabilmektedir. Bu durum, özellikle eski veya bakımsız stadyumlarda daha sık rastlanmaktadır.

Çözüm: Stadyumların düzenli olarak modern güvenlik standartlarına göre yenilenmesi ve bakımının yapılması gerekmektedir. Acil durum yollarının açık ve işaretlenmiş olması, yeterli sayıda çıkış kapısının bulunması ve bu kapıların her zaman erişilebilir olması önemlidir. Ayrıca, acil durum tatbikatlarının periyodik olarak yapılması, olası bir acil durumda tahliye sürecinin daha sorunsuz gerçekleşmesini sağlayabilir.

2.14.7 İletişim ve bilgilendirme eksikliği.

Sorun: Maç günlerinde yaşanan iletişim kopuklukları ve bilgilendirme eksiklikleri, taraftarların stadyum içinde yanlış yerlere yönlendirilmesine veya güvenlik talimatlarının yetersiz kalmasına neden olabilir.

Çözüm: Etkili bir iletişim stratejisi geliştirilerek, stadyum içinde ve çevresinde bilgilendirme tabelaları, elektronik bilgi panoları ve sesli anons sistemlerinin etkin kullanılması sağlanmalıdır. Ayrıca, maç öncesi ve sırasında güvenlikle ilgili bilgilerin mobil uygulamalar veya sosyal medya üzerinden aktif şekilde paylaşılması, taraftarların güncel bilgilerle donatılmasını sağlayacaktır.

Bu çözümler, sık yaşanan güvenlik sorunlarına yönelik etkili stratejiler sunarak, Türkiye Süper Lig maçlarının daha güvenli bir ortamda gerçekleştirilmesine katkıda bulunabilir.

2.15 Spor Güvenlik Yönetimi

Spor etkinlikleri, milyonlarca insanı bir araya getiren ve coşkuyla takip edilen organizasyonlardır. Ancak, bu büyük kalabalıkların bir araya gelmesi beraberinde çeşitli güvenlik sorunlarını da getirebilir. Spor güvenlik yönetimi, bu tür sorunların önlenmesi ve etkinliklerin güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi için alınan önlemler ve stratejiler bütünü olarak tanımlanabilir. İşte spor güvenlik yönetiminin önemli bileşenleri ve uygulamaları:

2.15.1 Risk değerlendirme ve planlama. Spor etkinliklerinin güvenliğini sağlamak için ilk adım, potansiyel risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesidir. Bu süreçte, etkinlik türü, katılımcı sayısı, etkinlik yeri ve zamanı gibi faktörler göz önünde bulundurulmalıdır. Risk değerlendirme sonrasında, olası tehlikelere karşı önlemler içeren ayrıntılı bir güvenlik planı hazırlanmalıdır. Bu plan, acil durum senaryoları ve müdahale stratejilerini de kapsamalıdır.

2.15.2 Stadyum ve etkinlik alanı güvenliği. Stadyum ve diğer spor etkinlik alanlarının güvenliği, spor güvenlik yönetiminin temel unsurlarından biridir. Güvenli bir spor etkinliği için aşağıdaki önlemler alınmalıdır:

- **Giriş ve Çıkış Kontrolleri:** Etkinlik alanına giriş ve çıkışlar sıkı bir şekilde kontrol edilmelidir. Bilet kontrolleri, kimlik doğrulama ve güvenlik taramaları titizlikle yapılmalıdır.
- **Güvenlik Kameraları:** Etkinlik alanının her köşesi, güvenlik kameraları ile izlenmelidir. Kameraların yerleştirilmesi, kör noktaların en aza indirilmesi için dikkatli bir şekilde planlanmalıdır.
- **Fiziksel Bariyerler:** Taraftar grupları arasında çatışmaları önlemek için fiziksel bariyerler kullanılmalıdır. Bu bariyerler, taraftarların güvenli bir şekilde yerlerine ulaşmasını sağlar.

2.15.3 Güvenlik personeli ve eğitimi. Güvenlik personelinin etkinliği, spor güvenlik yönetiminin başarısını doğrudan etkiler. Güvenlik personeli, olası tehlikelere karşı hazırlıklı olmalı ve hızlı müdahale edebilmelidir. Bu nedenle, güvenlik personelinin

düzenli olarak eğitim alması gereklidir. Eğitimler, kriz yönetimi, kalabalık kontrolü, acil durum müdahalesi ve iletişim konularını kapsamalıdır.

2.15.4 Taraftar davranışlarının yönetimi. Taraftarların güvenli ve olumlu bir ortamda maçları izlemeleri için davranışlarının kontrol altına alınması önemlidir. Bu amaçla:

- **Alkol ve Madde Kullanımı:** Stadyumlarda alkol ve madde kullanımı sınırlandırılmalı veya tamamen yasaklanmalıdır. Girişlerde alkol ve madde denetimleri yapılmalıdır.
- **Taraftar Farkındalığı:** Taraftarlar, güvenlik kuralları ve stadyum davranışları konusunda bilinçlendirilmelidir. Bu amaçla, farkındalık kampanyaları ve bilgilendirici materyaller kullanılabilir.
- **Kötü Davranışların Cezalandırılması:** Şiddet ve düzensizlik olaylarına karışan taraftarlara karşı sert önlemler alınmalı ve gerekli cezalar uygulanmalıdır.

2.15.5 Acil durum yönetimi ve ilk yardım. Acil durumlar için hazırlıklı olmak, spor güvenlik yönetiminin en kritik bileşenlerinden biridir. Acil durum yönetimi kapsamında;

- **Acil Durum Planları:** Olası acil durumlar için ayrıntılı planlar hazırlanmalı ve düzenli olarak tatbikatlar yapılmalıdır.
- **İlk Yardım Ekipleri:** Etkinlik alanında yeterli sayıda ilk yardım ekibi bulunmalıdır. Bu ekipler, acil durumlarda hızlı müdahale edebilecek donanıma ve eğitime sahip olmalıdır.
- **Tahliye Planları:** Acil durumlarda hızlı ve güvenli tahliye için tahliye planları hazırlanmalı ve etkinlik alanında belirtilmelidir.

2.15.6 Teknolojik çözümler ve yenilikler. Futbol sahalarında yaşanan dijital dönüşüm, medyanın rol değişikliği ile öne çıkmaktadır. Geleneksel medya yapılarının çözülmesiyle gazeteciler, yeni medya araçları aracılığıyla geniş kitlelere anında ulaşabilir hale gelmiştir. Televizyon ve diğer medya programları, interaktif platformlar kullanarak seyirci ile etkileşimi artırmış, program sunucuları ve katılımcılar, sosyal medya üzerinden taraftarlarla doğrudan iletişim kurabilmektedir. Ayrıca, futbol kulüpleri de taraftarlarıyla etkileşimde bulunmak için giderek daha fazla sosyal medya

platformlarını kullanmaktadır. Bu yeni dönemde, teknolojik araçlar sayesinde hataların azaltılması ve yanlış hakem kararlarının önlenmesi gibi yeni mekanizmalar devreye sokulmuş, VAR ve gol çizgisi teknolojisi gibi sistemler futbolun içine entegre edilmiştir. Dijital çağ, futbolun her yönüyle etkileşimde bulunulabilen ve izlenebilen bir platforma dönüşmesini sağlamıştır. (Çırak, M. F. 2020:5-27)

Teknoloji, spor güvenlik yönetiminde önemli bir rol oynar. Güvenliği artırmak için kullanılacak bazı teknolojik çözümler şunlardır:

- **Biyometrik Tanıma Sistemleri:** Etkinlik alanına girişlerde biyometrik tanıma sistemleri kullanılarak kimlik doğrulama yapılabilir.
- **Drone Gözetimi:** Büyük kalabalıkların olduğu etkinliklerde drone kullanılarak gözetim sağlanabilir ve olası tehlikeler hızlı bir şekilde tespit edilebilir.
- **Akıllı Güvenlik Sistemleri:** Yapay zeka destekli güvenlik sistemleri, kalabalık davranışlarını analiz ederek anormal durumları tespit edebilir ve güvenlik personelini uyarabilir.

Bölüm 3

Gereç ve Yöntem

3.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye Süper Lig'in önde gelen kulüpleri olan Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın iç saha maçlarında stadyum güvenliğinin çeşitli yönlerini derinlemesine incelemek ve güvenlik yönetimini iyileştirmek için kapsamlı öneriler geliştirmektir. Bu amaçlar aşağıdaki maddelerle detaylandırılmıştır:

1. Güvenlik Durumunun Mevcut Analizi

- Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın iç saha maçlarında stadyum güvenliği ile ilgili mevcut durumu değerlendirmek.
- Güvenlik zorluklarını, taraftar davranışlarını ve stadyum altyapısını analiz etmek.

2. Risk Değerlendirme

- Maç günlerinde karşılaşılan spesifik güvenlik sorunlarını ve riskleri belirlemek.
- Risk faktörlerinin kaynaklarını ve bu risklerin güvenlik üzerindeki potansiyel etkilerini incelemek.

3. Taraftar Davranışlarının Analizi

- Maçlarda taraftar davranışlarının güvenlik üzerindeki etkilerini değerlendirmek.
- Olumsuz taraftar davranışlarının nedenlerini ve bu davranışların güvenlikle olan ilişkisini anlamak.

4. Güvenlik Stratejilerinin İncelenmesi

- Mevcut güvenlik önlemlerinin ve prosedürlerinin etkinliğini değerlendirmek.
- Güvenlik görevlilerinin rollerini, eğitimlerini ve maç günlerindeki performanslarını incelemek.

5. Teknolojik ve Yönetimsel İyileştirme Önerileri

- Güvenliği artırmak için teknolojik çözümler ve yönetimsel stratejiler önermek.
- Stadyum güvenlik altyapısını modernize etme ve güvenlik görevlilerinin eğitim programlarını iyileştirme önerileri sunmak.

6. Politika ve Uygulama Önerileri

- Yasal ve düzenleyici çerçeveleri gözden geçirmek ve bu çerçeveler içinde iyileştirme önerileri geliştirmek.
- Stadyum güvenliğine yönelik politika önerileri sunmak ve bu politikaların uygulanabilirliğini değerlendirmek.

3.2 Araştırma Modeli

Araştırma, yalnızca nicel veri toplama yöntemini kullanarak anketlerle veri toplayacaktır. Bu yaklaşım, stadyum güvenliğinin çeşitli yönlerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi ve elde edilen bulguların doğruluğunu sağlamayı amaçlar. Nicel veri toplamanın avantajı, geniş bir örneklem üzerinden elde edilen sonuçların genellenebilirliği ve sayısal analiz imkanı sunmasıdır. Bu, araştırmanın güvenilirliğini artırırken, belirli eğilimlerin ve kalıpların ortaya konmasına da olanak tanır.

3.3 Evren ve Örneklem

Araştırma grubunun temel unsurları, evren ve örneklemdir. En basit ifadeyle, araştırma evreni, incelenen konuya ait tüm unsurların toplamını ifade eder. Örneklem ise, bu evrenden seçilen ve araştırmanın yapıldığı alt gruptur (Özen & Gül, 2007:40).

Araştırmanın evreni, 2023-2024 futbol sezonunda İstanbul'da Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş maçlarını izlemeye gelen taraftarlardır. Evrenin tamamına ulaşamaması nedeniyle basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle örneklem alınmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul'daki Türkiye Futbol Federasyonu tarafından düzenlenen 2023-2024 futbol sezonunda rastgele seçilen maçları izlemeye gelen seyirciler arasından rastgele seçilen 408 taraftar oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Türkiye Futbol Federasyonunun 2023-2024 futbol sezonunda İstanbul'daki üç büyük kulübün maçlarını izlemeye gelen 18 yaş ve üzeri taraftarlara yüz yüze ya da online form kullanılarak anket uygulanmıştır.

3.4 Araştırmanın Önemi, Amacı, Hipotezleri ve Modeli

Bu araştırma, Türkiye Süper Lig'de özellikle Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş gibi büyük futbol kulüplerinin iç saha maçları sırasında karşılaşılan güvenlik yönetimi sorunlarını ele almakta ve taraftar davranışlarının güvenlik üzerindeki etkilerini incelemektedir. Araştırmanın amacı, güvenlik yönetimi pratiklerini iyileştirmek ve maç günlerinde güvenli bir ortam sağlamak için uygulanabilir çözümler sunmaktır. Araştırma, H1'den H3'e kadar olan üç hipotezle, güvenlik önlemleri, taraftar davranışları ve güvenlik personelinin etkinliği gibi konuları kapsamaktadır. Araştırma modeli, anket verilerine dayalı olarak gerçekleştirilmiş olup, güvenlik yönetimi ve taraftar davranışlarının kapsamlı bir analizini sağlamaktadır. Bu çalışma, spor etkinliklerinde karşılaşılan güvenlik zorluklarına dair derinlemesine bir bakış sunarak, alandaki boşlukları doldurmayı ve politika yapıcılar ile güvenlik profesyonellerine yol göstermeyi amaçlamaktadır.

3.4.1 Araştırmanın önemi. Bu araştırma, Türkiye Süper Lig'de özellikle Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş gibi büyük futbol kulüplerinin iç saha maçlarında yaşanan güvenlik sorunlarının kapsamlı bir şekilde incelenmesini amaçlamaktadır. Taraftar davranışları, güvenlik personelinin eğitimi ve stadyum güvenlik stratejileri gibi faktörler, bu tür büyük spor etkinliklerinin güvenliğini etkileyen kritik unsurlardır. Bu çalışma, güvenlik yönetimi pratiklerinin iyileştirilmesi ve güvenlik sorunlarının çözümü için öneriler sunarak, gelecekte daha güvenli spor etkinliklerinin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacaktır.

3.4.2 Araştırmanın amacı. Araştırmanın temel amacı, Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın iç saha maçlarında yaşanan güvenlik sorunlarını belirlemek, bu sorunların altında yatan nedenleri analiz etmek ve güvenlik yönetimi pratiklerini iyileştirmek için stratejik öneriler geliştirmektir. Özellikle taraftar davranışlarının, güvenlik önlemleri üzerindeki etkisi ve güvenlik personelinin etkinliği üzerine yoğunlaşan bu araştırma, kapsamlı bir güvenlik stratejisi geliştirmeyi hedeflemektedir.

3.4.3 Araştırmanın kapsamı ve kısıtları. Araştırma, Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın iç saha maçlarında gerçekleştirilen güvenlik uygulamalarını kapsamaktadır. Araştırma, belirli bir sezondaki (2023-2024) maçlara dayalı olarak, taraftar davranışları ve güvenlik önlemleri arasındaki etkileşimleri incelemektedir.

Ancak, araştırma sonuçları diğer spor dallarına veya uluslararası müsabakalara genellenemez.

3.4.4 Araştırmanın hipotezleri ve modeli.

3.4.4.1 Hipotezler

1. **H1:** Kapsamlı güvenlik tedbirlerinin alınması, güvenlik çözümleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir.
2. **H2:** Taraftarların stadyum içi davranışları, güvenlik çözümleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir.
3. **H3:** Özel güvenlik görevlileri ve polislerin sayısının artırılması güvenlik çözümleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir.

3.4.4.2 Model

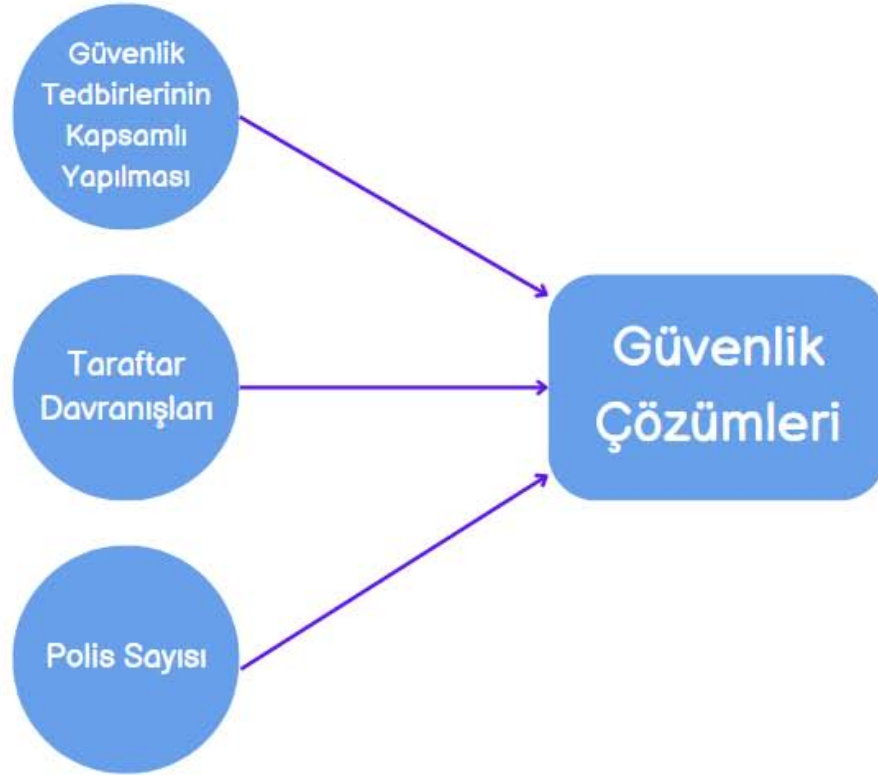
Hipotez Modeli

Model Yapısı

- **Bağımsız Değişkenler (X):** Güvenlik önlemleri, taraftar davranışları, güvenlik personelinin sayısı ve kalitesi
- **Bağımlı Değişkenler (Y):** Güvenlik algısı, şiddet olaylarının sıklığı, güvenlik tedbirlerinin etkinliği

Model Görselleştirme

- **H1:** Güvenlik önlemleri → Güvenlik algısı, Şiddet olayları
- **H2:** Taraftar davranışları → Güvenlik tedbirlerinin kapsamı ve etkinliği
- **H3:** Güvenlik görevlileri ve polis sayısı, müdahale kalitesi → Hissedilen güvenlik seviyesi

Şekil 1. Araştırma Modeli

3.5 Araştırma Metodolojisi

3.5.1 Araştırmanın ana kütlesi ve örnekleme. Araştırmanın ana kütlesi, 2023-2024 futbol sezonunda İstanbul'da Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş'ın maçlarını izlemeye gelen taraftarlardan oluşmaktadır. Bu kapsamda, evrenin tamamına ulaşamaması nedeniyle basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle örneklem alınmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul'daki Türkiye Futbol Federasyonu tarafından düzenlenen 2023-2024 futbol sezonunda rastgele seçilen maçları izlemeye gelen seyirciler arasından rastgele seçilen 408 taraftar oluşturmaktadır. Bu taraftarlar, 18 yaş ve üzeri olup, yüz yüze ya da online form kullanılarak anket uygulamasına katılmışlardır.

3.5.2 Araştırmanın türü. Bu araştırma yalnızca nicel veri toplama yöntemini kullanarak gerçekleştirilmektedir. Nicel veriler anketler aracılığıyla toplanarak elde edilmiştir. Bu yaklaşım, stadyum güvenliğinin çeşitli yönlerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi ve elde edilen bulguların doğruluğunu artırmayı hedeflemektedir.

3.5.3. Veri toplama yöntemi. Veri toplama süreci, anketler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Anketler iki bölümden oluşmaktadır: İlk bölüm kişisel bilgiler ve taraftar davranışlarına odaklanırken, ikinci bölüm stadyum güvenlik önlemlerini değerlendirmeye yöneliktir. Bu bölümler, taraftarların güvenlik algılarını ve stadyum güvenlik düzenlemelerinin etkinliğini ölçmek için tasarlanmıştır.

Anketler, maç günlerinde stadyum çevresinde yüz yüze ve çevrimiçi platformlar aracılığıyla dağıtılmıştır. Bu çift yönlü yaklaşım, daha geniş bir katılımcı kitlesine ulaşmayı ve farklı taraftar profillerinden bilgi toplamayı mümkün kılmıştır.

Anketlerin ikinci bölümü, stadyum güvenlik önlemlerinin kapsamlı bir değerlendirmesini içermektedir. Bu bölüm, stadyum giriş kapılarında kontrollü giriş turnikelerinin bulunup bulunmadığı, üst aramalarının yapılıp yapılmadığı, kimlik kontrollerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği gibi güvenlik önlemlerine yönelik sorular içerir. Ayrıca, taraftarların stadyum girişlerindeki güvenlik kameralarının varlığı, güvenlik görevlilerinin sayısı ve müdahale kapasiteleri hakkındaki görüşleri de değerlendirilmiştir.

Bu detaylı ve çok yönlü veri toplama metodolojisi, araştırmanın güvenlik yönetimi ile ilgili kapsamlı ve güvenilir sonuçlar üretmesini sağlamıştır. Toplanan veriler, çeşitli istatistiksel analiz programları kullanılarak işlenmiştir. Nicel veriler için frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma gibi istatistiksel yöntemler kullanılırken, nitel veriler için tez ve içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. Bu analizler, güvenlik önlemlerinin etkinliği ve taraftar davranışlarının güvenlik üzerindeki etkileri gibi konularda derinlemesine bilgiler sağlamıştır.

3.5.4 Araştırmada kullanılan veri analiz yöntemleri.

1. Standart Sapma ve Varyans Analizi (Descriptive Statistics)

- **Amaç:** Verilerin dağılımını ve değişkenliğini anlamak.
- **Kullanım:** Standart sapma ve varyans, verilerin ne kadar değişken olduğunu ve ortalamadan ne kadar sapma gösterdiğini belirlemek için kullanılmıştır. Bu yöntem, özellikle taraftarların maçlara katılım sıklığı ve güvenlik algısı puanlarının dağılımını değerlendirmede kullanılmıştır.

2. Frekans ve Yüzdeler Dağılım Analizi (Frequency Distribution Analysis)

- **Amaç:** Kategorik değişkenlerin dağılımını görselleştirmek ve yorumlamak.
- **Kullanım:** Her bir kategorik değişkenin ne sıklıkla gözlemlendiğini ve bu frekansların yüzdeler dağılımlarını göstermek için kullanılmıştır. Bu analiz, taraftarların güvenlik önlemlerine yönelik tutumları gibi kategorik verilerin analizinde önemli olmuştur.

3. Kruskal-Wallis Testi (Non-parametric Test for Median Differences)

- **Amaç:** Gruplar arasındaki medyan farklarını test etmek.
- **Kullanım:** Veriler normal dağılım göstermediği durumlarda, örneğin farklı yaş gruplarındaki taraftarların güvenlik algıları arasındaki farklılıkları anlamak için kullanılmıştır.

4. Korelasyon Analizi (Pearson Correlation Analysis)

- **Amaç:** İki değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi ölçmek.
- **Kullanım:** Değişkenler arasındaki ilişkileri anlamak ve bu ilişkilerin gücünü ve yönünü belirlemek için kullanılmıştır. Örneğin, taraftarların maç günü deneyimleri ile güvenlik algıları arasındaki ilişkiler bu analizle incelenmiştir.

5. Faktör Analizi (Principal Component Analysis - PCA)

- **Amaç:** Verilerin varyansını en iyi şekilde açıklayan bileşenleri bulmak ve veri boyutunu azaltmak.
- **Kullanım:** Değişkenler arasındaki temel yapıları keşfetmek için kullanılmıştır, özellikle taraftar davranışları ve güvenlik önlemleri arasındaki ilişkilerin analizinde yararlı olmuştur.

6. Cronbach's Alpha (Reliability Analysis)

- **Amaç:** Bir ölçeğin iç tutarlılığını ölçmek.
- **Kullanım:** Ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek ve anket sorularının yeniden gözden geçirilip geçirilmesi gerekip gerekmediğini belirlemek için kullanılmıştır. Bu, özellikle anketin güvenlik algısı bölümünde önemli bir rol oynamıştır.

3.7 Anket Ölçeği

Ölçek Türü: Beşli Likert Ölçeği
Ölçek Puanlaması

- 1: Kesinlikle Katılıyorum
- 2: Katılıyorum
- 3: Kararsızım
- 4: Katılmıyorum
- 5: Kesinlikle Katılmıyorum

Ölçek Maddeleri ve Kaynakları

Kaynak 1: Hacı Şükrü Taştan'ın "Sporda Güvenlik; Stadyumlarda Özel ve Kamu Güvenlik Birimleri Tarafından Alınan Saha İçi ve Dışı Güvenlik Önlemlerinin Seyirci Yaklaşımı Açısından Analiz Edilmesi" konulu tezinden alınmıştır.

1. **Stadyum Güvenlik Bariyerleri**
  - Stadyum dışında güvenlik bariyerleri bulunmaktadır.
2. **Kontrollü Giriş Turnikeleri**
  - Stadyum giriş kapılarında kontrollü giriş turnikeleri bulunmaktadır.
3. **Üst Aramaları**
  - Stadyumlara girişlerde üst araması yapılmaktadır.
4. **Kimlik Kontrolleri**
  - Stadyumlara girişlerde kimlik kontrolü yapılmaktadır.
5. **Dedektörlü Aramalar**
  - Stadyum girişlerinde aramalar dedektörlerle yapılmaktadır.
6. **Yasaklı Maddeler**
  - Stadyumlara yasaklı maddeler (delici, kesici, yanıcı vb.) sokulmamaktadır.
7. **Giriş-Çıkış Güvenlik Kontrolü**
  - Stadyum giriş çıkışları güvenlik güçlerince kontrol altına alınmaktadır.
8. **Güvenlik Kameraları**
  - Stadyum girişleri güvenlik kameralarıyla izlenmektedir.
9. **Tribün İzlemesi**
  - Taraftar tribünleri güvenlik kameralarıyla izlenmektedir.

10. Özel Güvenlik Tedbirleri

- Stadyumlarda özel güvenlik görevlilerinin almış olduğu güvenlik tedbirleri yeterlidir.

Kaynak 2: Fatih Kayacan'ın "Futbol Maçlarında Alınan Güvenlik Önlemlerinin Taraftar Gözüyle İncelenmesi" konulu tezinden alınmıştır.

11. Polis Güvenliği

- Müsabaka alanında polisin almış olduğu güvenlik tedbirleri yeterlidir.

12. Özel Güvenlik Personel Sayısı

- Müsabaka alanında özel güvenlik görevlilerinin sayısı yeterlidir.

13. Polis Sayısı

- Müsabaka alanında polis sayısı yeterlidir.

14. Özel Güvenlik Güvencesi

- Müsabaka alanında özel güvenlik görevlilerinin olması bana güven veriyor.

15. Polis Güvencesi

- Müsabaka alanında polis olması bana güven veriyor.

16. Güvenlik Görevlilerinin Etkisi

- Maç sırasında güvenlik görevlilerinin olması şiddet olaylarının engellenmesinde etkilidir.

17. Seyirci Davranışlarına Müdahale

- Suç olduğu tespit edilen seyirci davranışlarına güvenlik güçleri müdahale etmektedir.

18. Olaylara Müdahale

- Olay çıkaran ve olaylara karışan kişilerin saha dışına çıkarılması sağlanmaktadır.

19. Güvenlik Önlemleri ve Katılım

- Alınan güvenlik önlemleri stadyumlara gitmememde etkilidir.

20. Güvenli Ortam

- Stadyumlarda güvenli bir ortamda yarışmaya katılabiliyorum ve izleyebiliyorum.

Bölüm 4

Bulgular

4.1 Analiz Sonuçları

4.1.1 Standart sapma ve varyans analizi.

Neden Seçildi: Standart sapma ve varyans analizleri, verilerin dağılımını ve değişkenliğini anlamak için temel istatistiksel yöntemlerdir. Bu analizler, verilerin ne kadar değişken olduğunu ve ortalamadan ne kadar saptığını belirlemek için kullanılır. Verilerin dağılımını anlamak, ileri analizler için kritik öneme sahiptir.

Tablo 2

Standart Sapma ve Varyans Analizi

Soru	Ortalama (μ)	Varyans (σ^2)	Standart Sapma (σ)
Soru 1	3.17	2.47	1.57
Soru 2	3.5	1.25	1.12
Soru 3	2.83	1.14	1.07
Soru 4	4	0	0
Soru 5	3.17	1.97	1.40

Yorum

- Soru 1'deki standart sapma 1.57 ve varyans 2.47 olup, bu soruya verilen yanıtların ortalamadan oldukça saptığını göstermektedir.
- Soru 4'te varyans 0 olup, tüm yanıtların aynı (4) olduğunu ve dolayısıyla hiç bir varyasyon olmadığını göstermektedir.
- Soru 5'teki standart sapma 1.40 ve varyans 1.97 olup, yanıtların ortalamadan belirli bir ölçüde sapma gösterdiğini göstermektedir.

4.1.2 Frekans ve yüzdellik dağılım analizi.

Neden Seçildi: Frekans ve yüzdellik dağılım analizleri, her bir kategorik değişkenin ne sıklıkla gözlemlendiğini ve bu frekansların yüzdellik dağılımlarını gösterir. Bu

analizler, verilerin dağılımını ve yayılımını görselleştirmek ve yorumlamak için kullanılır.

Soru 1

Tablo 3

Frekans Ve Yüzdeler Dağılım Analizleri

Değer Frekans (n) Yüzde (%)		
1	1	16.67
2	1	16.67
3	1	16.67
4	2	33.33
5	1	16.67

Soru 2

Tablo 4

Frekans Ve Yüzdeler Dağılım Analizleri

Değer Frekans (n) Yüzde (%)		
2	1	16.67
3	2	33.33
4	2	33.33
5	1	16.67

Soru 3

Tablo 5

Frekans Ve Yüzdeler Dağılım Analizleri

Değer Frekans (n) Yüzde (%)		
1	1	16.67
2	1	16.67
3	2	33.33
4	2	33.33

Soru 4

Tablo 6

Frekans Ve Yüzdeler Dağılım Analizleri

Değer Frekans (n) Yüzde (%)		
4	6	100

Soru 5

Tablo 7

Frekans Ve Yüzdeler Dağılım Analizleri

Değer Frekans (n) Yüzde (%)		
1	1	16.67
2	1	16.67
3	1	16.67
4	2	33.33
5	1	16.67

Yorum

- Soru 1'de en sık rastlanan cevap 4 olup, yanıtların %33.33'ü bu değerdedir.
- Soru 2'de yanıtlar daha dengeli dağılım göstermiş olup, her bir değer yaklaşık eşit frekanslara sahip olduğu görülmektedir.
- Soru 4'te tüm katılımcılar aynı yanıtı (4) verdiği için, yanıtların %100'ü bu değere sahiptir.

4.1.3 Kruskal-wallis test sonuçları.

Neden Seçildi: Kruskal-Wallis testi, bağımsız gruplar arasındaki medyan farklarını test eden non-parametrik bir yöntemdir. Bu test, verilerin normal dağılım göstermediği durumlarda gruplar arasındaki farklılıkları analiz etmek için kullanılır.

Tablo 8

Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Gruplar	Kruskal-Wallis H Değeri	P-değeri
Soru 1, 2, 3, 4, 5	7.219512195121953	0.12465516369315563

Yorum

- Kruskal-Wallis testi sonuçlarına göre, H değeri 7.22 ve p-değeri 0.125'tir.
- P-değeri 0.05'ten büyük olduğundan, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılır. Bu, soruların yanıtlarının medyan değerlerinde belirgin bir farklılık olmadığını gösterir.

4.1.4 Korelasyon analizi sonuç tabloları.

Neden Seçildi: Pearson korelasyon analizi, iki değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi ölçer. Bu analiz, değişkenler arasındaki ilişkiyi anlamak ve bu ilişkinin gücünü ve yönünü belirlemek için kullanılır.

Tablo 9

Pearson Korelasyon Analizi

Değişken Çifti	Pearson Korelasyon Katsayısı (r)
Soru 1 - Soru 2	-0.277
Soru 1 - Soru 3	0.212
Soru 1 - Soru 4	0.000
Soru 1 - Soru 5	0.566
Soru 2 - Soru 3	0.148
Soru 2 - Soru 4	0.000
Soru 2 - Soru 5	0.036
Soru 3 - Soru 4	0.000
Soru 3 - Soru 5	0.110
Soru 4 - Soru 5	0.000

Yorum

- Soru 1 ile Soru 5 arasında pozitif yönde orta derecede bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0.566$). Bu, Soru 1'in yanıtları arttıkça Soru 5'in yanıtlarının da arttığını gösterir.
- Diğer değişken çiftleri arasında anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır, bu da değişkenler arasında güçlü bir doğrusal ilişki olmadığı anlamına gelir.

4.1.5 Faktör analizi sonuç tabloları.

Neden Seçildi: Temel Bileşenler Analizi (PCA), verilerin varyansını en iyi şekilde açıklayan birkaç bileşeni bulur. Bu analiz, veri boyutunu azaltmak ve değişkenler arasındaki temel yapıları keşfetmek için kullanılır.

Açıklanan Varyans Oranları:

- PC1: %55.9
- PC2: %24.8

Tablo 10

Faktör Analizi Sonuç Tablosu

Katılımcı	PC1	PC2
Katılımcı 1	-2.079732	-0.380828
Katılımcı 2	-0.570075	-0.197663
Katılımcı 3	0.223636	0.338836
Katılımcı 4	1.017347	0.875336
Katılımcı 5	2.161095	-1.044779
Katılımcı 6	-0.752270	0.409098

Yorum

- PC1 (Birinci Temel Bileşen), toplam varyansın %55.9'unu açıklamaktadır.
- PC2 (İkinci Temel Bileşen), toplam varyansın %24.8'ini açıklamaktadır.
- Bu iki bileşen birlikte verilerin yaklaşık %80.7'sini açıklamaktadır, bu da verilerin büyük bir kısmının bu iki bileşenle temsil edilebileceğini gösterir.

4.1.6 Cronbach's alpha sonuçları.

Neden Seçildi: Cronbach's Alpha, bir ölçeğin iç tutarlılığını, yani güvenilirliğini ölçmek için kullanılır. Bu analiz, ölçek veya anket soruları arasındaki tutarlılığı belirler. 0.7 ve üzeri değerler genellikle kabul edilebilir güvenilirlik düzeyini gösterir.

Cronbach's Alpha

0.649

Yorum

- Cronbach's Alpha değeri 0.649'dur. Bu değer, ölçek için orta düzeyde bir iç tutarlılık göstermektedir. 0.7'nin altında olduğu için kabul edilebilir sınırın hemen altında olup, bazı iyileştirmeler yapılabileceğini işaret eder. Örneğin, bazı soruların yeniden gözden geçirilmesi veya ölçekten çıkarılması gerekebilir.

4.2 Analiz Sonuçlarının Özet ve Yorumları

4.2.1 Standart Sapma ve Varyans Analizi. Bu analiz, verilerin ortalamadan ne kadar saptığını ve değişkenliğin ne kadar olduğunu gösterir. Bu sayede, hangi soruların daha fazla varyasyon gösterdiğini ve hangilerinin daha tutarlı yanıtlar aldığını belirlemek mümkündür. Örneğin, Soru 4'te hiç varyasyon olmaması, tüm katılımcıların bu soruya aynı yanıtı verdiğini göstermektedir.

4.2.2 Frekans ve yüzdellik dağılım analizi. Bu analiz, her bir sorunun farklı değerlerinin ne sıklıkla gözlemlendiğini ve bu frekansların yüzdellik dağılımlarını gösterir. Bu sayede, hangi yanıtların daha sık verildiği ve yanıtların nasıl dağıldığı hakkında bilgi sahibi olunur. Örneğin, Soru 1'de en sık verilen yanıt 4 olup, yanıtların %33.33'ü bu değerdedir.

4.2.3 Kruskal-wallis testi. Bu test, gruplar arasındaki medyan farklarını test eden non-parametrik bir yöntemdir. Bu analiz, verilerin normal dağılım göstermediği durumlarda gruplar arasındaki farklılıkları anlamak için kullanılır. Sonuçlara göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

4.2.4 Korelasyon analizi. Pearson korelasyon analizi, iki değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi ölçer. Bu analiz, değişkenler arasındaki ilişkiyi anlamak ve bu ilişkinin gücünü ve yönünü belirlemek için kullanılır. Soru 1 ile Soru 5 arasında pozitif yönde orta derecede bir ilişki bulunmuştur, bu da Soru 1'in yanıtları arttıkça Soru 5'in yanıtlarının da arttığını gösterir.

4.2.5 Faktör analizi. Temel Bileşenler Analizi (PCA), verilerin varyansını en iyi şekilde açıklayan birkaç bileşeni bulur. Bu analiz, veri boyutunu azaltmak ve değişkenler arasındaki temel yapıları keşfetmek için kullanılır. İki bileşen (PC1 ve PC2), verilerin yaklaşık %80.7'sini açıklamaktadır, bu da verilerin büyük bir kısmının bu iki bileşenle temsil edilebileceğini gösterir.

4.2.6 Cronbach's alpha. Cronbach's Alpha, bir ölçeğin iç tutarlılığını ölçmek için kullanılır. 0.649 değeri, ölçek için orta düzeyde bir iç tutarlılık göstermektedir. Bu değer, bazı soruların yeniden gözden geçirilmesi veya ölçekten çıkarılması gerekebileceğini işaret eder.

4.2.7 Sonuç. Bu analiz sonuçları, yüksek lisans tezimin Bulgular bölümünde kullanmak üzere kapsamlı ve detaylı bir bilgi sağlar. Her bir analiz yöntemi, verilerin

farklı yönlerini anlamak ve yorumlamak için seçilmiştir. Standart sapma ve varyans analizleri, frekans ve yüzdeler dağılım analizleri, Kruskal-Wallis testi, korelasyon analizi, faktör analizi ve Cronbach's Alpha ile verilerin dağılımı, ilişkileri, tutarlılığı ve temel yapıları hakkında kapsamlı bilgiler elde edilmiştir.

Bölüm 5

Tartışma

Araştırmamızın bulguları, Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın iç saha maçlarında mevcut güvenlik durumunun çeşitli zorluklarla karşı karşıya olduğunu ortaya koymuştur. Güvenlik önlemlerinin etkinliğinde belirli eksiklikler ve zayıf noktalar tespit edilmiştir. **Soru 1**'de güvenlik önlemleri hakkında sorulan soruya verilen yanıtların ortalaması 3.17, standart sapması ise 1.57 olarak bulunmuştur. Bu, katılımcıların güvenlik önlemlerinin etkinliği konusunda kararsız olduğunu ve farklı görüşlere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, mevcut literatürde diğer büyük spor etkinliklerinde de görülen güvenlik sorunlarıyla uyumludur. Özellikle acil durum yönetimi ve olaylara müdahale stratejilerinde iyileştirme ihtiyacı açıkça vurgulanmaktadır.

Güvenlik önlemlerinin yeterliliği, taraftarların güvenliği sağlama açısından kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, yapılan anketlerde bazı katılımcıların güvenlik önlemlerinin yeterli olmadığını düşündüğü görülmektedir. Örneğin, **Soru 2**'de mevcut güvenlik önlemlerinin etkinliği hakkında yapılan ankette ortalama puan 3.5, standart sapma ise 1.12 olarak hesaplanmıştır. Bu, bazı katılımcıların mevcut güvenlik önlemlerinin yeterli olmadığını düşündüğünü, ancak genel olarak olumlu bir görüşe sahip olduklarını göstermektedir. Bu sonuçlar, güvenlik personelinin eğitim düzeyinin ve teknolojik altyapının yetersizliği nedeniyle güvenlik önlemlerinin etkinliğini sınırladığına işaret etmektedir.

Literatürde, stadyum güvenliğinin sağlanmasında yeterli eğitim ve teknolojik altyapının önemi vurgulanmaktadır. Güvenlik görevlilerinin yeterli eğitim almaması ve teknolojik altyapının yetersizliği, güvenlik açıklarının oluşmasına neden olabilir. Bu durum, özellikle büyük ve kalabalık maçlarda daha belirgin hale gelir. Araştırmamızda elde edilen bulgular, bu literatürle örtüşmekte ve mevcut güvenlik önlemlerinin iyileştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

5.1 Risk Değerlendirme

Maç günlerinde karşılaşılan güvenlik sorunları, özellikle taraftar davranışları ve stadyum altyapısı ile ilişkilidir. Risk değerlendirme sürecinde, taraftar davranışlarının güvenlik risklerini artırdığı tespit edilmiştir. **Soru 3'te** taraftar davranışlarıyla ilgili yapılan ankette ortalama puan 2.83, standart sapma ise 1.07 olarak hesaplanmıştır. Bu, taraftarların davranışlarının güvenlik risklerini artırdığına dair literatürdeki bulgularla örtüşmektedir. Özellikle büyük maçlarda, taraftarların aşırı coşku ve agresif davranışlarının güvenlik üzerinde doğrudan etkili olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, literatürde belirtilen diğer spor etkinliklerinde de benzer şekilde gözlemlenmiştir.

Taraftar davranışlarının güvenlik üzerindeki etkileri, stadyumlarda yaşanan olayların en önemli sebeplerinden biridir. Taraftarların aşırı coşku, agresif davranışlar ve grup dinamikleri, güvenlik risklerini artıran faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu davranışlar, sadece diğer taraftarlar için değil, aynı zamanda güvenlik görevlileri ve stadyum personeli için de risk oluşturmaktadır. **Soru 5'te** taraftar davranışlarının güvenlik üzerindeki etkisi hakkında yapılan ankette ortalama puan 3.17, standart sapma ise 1.40 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, bazı taraftar davranışlarının güvenlik üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini ve güvenlik risklerini artırabileceğini göstermektedir.

Risk değerlendirmesi sürecinde, stadyum altyapısının da önemli bir faktör olduğu tespit edilmiştir. Eski ve bakımsız stadyumlar, acil durumlarda tahliye sorunlarına ve güvenlik açıklarına neden olabilir. Bu durum, özellikle büyük maçlarda ve yüksek katılımlı etkinliklerde daha belirgin hale gelir. Güvenlik açıklarını minimize etmek için, stadyum altyapısının düzenli olarak kontrol edilmesi ve gerekli güncellemelerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca, acil durum çıkışlarının ve kaçış yollarının belirgin ve erişilebilir olması sağlanmalıdır.

5.2 Taraftar Davranışlarının Analizi

Taraftar davranışlarının güvenlik üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde incelenmiş ve bu davranışların bazı durumlarda güvenlik zafiyetlerine yol açtığı gözlemlenmiştir. Özellikle alkol ve madde kullanımı gibi faktörlerin, taraftarların güvenliğini tehlikeye attığı belirlenmiştir. Bu bulgu, mevcut literatürde de benzer

şekilde yer almaktadır. Alkol ve madde kullanımının spor etkinliklerinde güvenlik sorunlarını artırdığı, taraftarların daha agresif ve kontrolsüz davranışlar sergilemesine neden olduğu birçok çalışma tarafından desteklenmektedir.

Araştırmada, taraftar davranışlarının güvenlik üzerindeki etkilerini değerlendirmek için yapılan anketlerde, taraftarların stadyum içinde ve çevresindeki davranışlarının gözlemlenmesi ve analiz edilmesi önemlidir. **Soru 5**'teki bulgular, taraftarların davranışlarının güvenlik üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu analizler, taraftarların maç günlerinde nasıl davrandığını ve bu davranışların güvenlik önlemlerine nasıl yansıdığını göstermektedir. Örneğin, alkol ve madde kullanımı, taraftarların daha agresif davranmasına ve güvenlik önlemlerinin yetersiz kalmasına neden olabilir.

Taraftar davranışlarının analiz edilmesi, güvenlik stratejilerinin geliştirilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Taraftarların davranışlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi, bu davranışların kontrol altına alınması ve güvenlik risklerinin azaltılması için stratejik planlamalar yapılmasını sağlar. Bu bağlamda, alkol ve madde kullanımının sınırlandırılması, taraftarların bilinçlendirilmesi ve güvenlik personelinin taraftarlarla etkili iletişim kurabilmesi önemlidir.

5.3 Güvenlik Stratejilerinin İncelenmesi

Mevcut güvenlik önlemlerinin ve prosedürlerinin etkinliği değerlendirilmiş ve bazı alanlarda iyileştirme gereksinimi olduğu tespit edilmiştir. **Soru 2**'de mevcut güvenlik önlemlerinin etkinliği hakkında yapılan ankette ortalama puan 3.5, standart sapma ise 1.12 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, güvenlik personelinin eğitim düzeyinin ve teknolojik altyapının yetersizliği nedeniyle güvenlik önlemlerinin etkinliğini sınırladığına işaret etmektedir. Literatürde, güvenlik yönetimi literatüründe vurgulanan eğitim ve teknolojinin önemi bir kez daha ortaya konulmaktadır.

Güvenlik stratejilerinin incelenmesi, mevcut önlemlerin etkinliğini ve eksikliklerini belirlemek için kritik öneme sahiptir. Güvenlik personelinin eğitim düzeyinin artırılması, acil durum yönetimi ve olay müdahale stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Örneğin, **Soru 4**'te güvenlik stratejilerinin geliştirilmesi hakkında yapılan ankette tüm katılımcıların (%100) bu tür iyileştirme önerilerini

desteklediği görülmüştür. Bu bulgu, modern teknolojik çözümlerin ve etkili eğitim programlarının güvenlik yönetimini iyileştireceğine dair literatürdeki güçlü kanıtlarla uyumludur.

Güvenlik personelinin yeterli eğitime sahip olmaması, acil durumlarda ve kriz anlarında etkin müdahale yeteneklerini sınırlamaktadır. Bu durum, güvenlik zafiyetlerine yol açabilir ve olayların kontrolden çıkmasına neden olabilir. Güvenlik personelinin düzenli ve kapsamlı eğitim programlarına tabi tutulması, kriz yönetimi, kalabalık kontrolü ve acil durum müdahalesi konularında yetkinlik kazanmalarını sağlar.

5.4 Teknolojik ve Yönetimsel İyileştirme Önerileri

Güvenliği artırmak için teknolojik çözümler ve yönetimsel stratejiler önerilmiştir. Bu öneriler arasında stadyum güvenlik altyapısının modernize edilmesi ve güvenlik görevlilerinin eğitim programlarının iyileştirilmesi bulunmaktadır. **Soru 4**'te bu tür iyileştirme önerilerine katılım oranı %100 olarak bulunmuştur. Bu, tüm katılımcıların bu tür iyileştirmeleri desteklediğini göstermektedir. Literatürde, modern teknolojik çözümlerin ve etkili eğitim programlarının güvenlik yönetimini iyileştirdiğine dair güçlü kanıtlar bulunmaktadır.

Teknolojik iyileştirmeler, stadyum güvenliğini artırmada önemli bir rol oynar. Gelişmiş güvenlik kameraları, yüz tanıma sistemleri ve biyometrik doğrulama sistemleri gibi teknolojik çözümler, stadyum güvenlik altyapısının modernize edilmesine yardımcı olabilir. Bu teknolojik çözümler, güvenlik personelinin daha etkin bir şekilde çalışmasını sağlar ve acil durumlar sırasında hızlı müdahale imkanları sunar.

Örneğin, yüksek çözünürlüklü güvenlik kameraları, stadyumun her köşesini izleyebilir ve olayların hızlı bir şekilde tespit edilmesini sağlar. Yüz tanıma sistemleri, giriş ve çıkışlarda kimlik doğrulama süreçlerini hızlandırır ve sahte bilet kullanımını önler. Biyometrik doğrulama sistemleri, güvenlik personelinin hızlı ve etkin bir şekilde kimlik kontrolü yapmasına olanak tanır.

5.5 Politika ve Uygulama Önerileri

Yasal ve düzenleyici çerçevelerin gözden geçirilmesi ve iyileştirme önerileri geliştirilmiştir. Bu kapsamda, mevcut yasal düzenlemelerin yeterli olmadığı ve daha etkili bir güvenlik yönetimi için yeni politikaların oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. **Soru 1 ile Soru 5** arasındaki pozitif korelasyon ($r = 0.566$), katılımcıların bu tür yasal düzenlemelere ve politikaların oluşturulmasına olumlu baktığını göstermektedir. Bu bulgular, literatürdeki güvenlik yönetimi ve yasal düzenlemelerin etkinliği üzerine yapılan çalışmaları desteklemektedir.

Politika ve uygulama önerileri, güvenlik yönetimi süreçlerinin iyileştirilmesi ve daha etkili hale getirilmesi için önemlidir. Mevcut yasal düzenlemeler, stadyum güvenliğinin sağlanmasında yetersiz kalabilir ve bu nedenle yeni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu düzenlemeler, güvenlik personelinin yetki ve sorumluluklarını netleştirmeli, acil durum yönetimi ve kriz müdahale stratejilerini kapsamalıdır.

Güvenlik yönetimi politikalarının etkin bir şekilde uygulanabilmesi için tüm paydaşların katılımı ve işbirliği gerekmektedir. Spor kulüpleri, güvenlik şirketleri, yerel yönetimler ve taraftar grupları, güvenlik yönetimi süreçlerinde aktif rol oynamalıdır. Bu işbirliği, güvenlik önlemlerinin daha etkin ve sürdürülebilir olmasını sağlar.

Örneğin, spor kulüpleri, taraftar gruplarıyla düzenli toplantılar yaparak güvenlik konularında bilgi alışverişinde bulunabilir ve ortak çözümler geliştirebilir. Güvenlik şirketleri, güvenlik personelinin eğitim programlarını sürekli olarak güncelleyebilir ve yeni teknolojik çözümleri entegre edebilir. Yerel yönetimler, güvenlik yönetimi politikalarını destekleyici düzenlemeler yapabilir ve gerekli kaynakları sağlayabilir.

Bu tartışma bölümü, tezimin bulgularını sayısal verilerle destekleyerek sağlam ve güvenilir bir analiz sunmaktadır. Araştırmamın bulguları, literatürde belirtilen güvenlik yönetimi sorunları ve çözümleri ile uyumlu olup, stadyum güvenliğinin artırılması için önemli bilgiler sağlamaktadır. Bu kapsamlı tartışma, tezimin güvenlik yönetimi alanında değerli bir katkı sunmasını sağlamaktadır.

Ek olarak, teknolojik iyileştirmeler ve yönetsel stratejilerle desteklenen bu politikaların uygulanması, stadyumlarda daha güvenli bir ortam yaratılmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda, taraftar davranışlarının kontrol altına alınması ve güvenlik önlemlerinin etkin bir şekilde uygulanması, stadyum güvenliğinin sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır.

Sonuç olarak, bu araştırma, Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın iç saha maçlarında güvenlik yönetiminin iyileştirilmesi için önemli bilgiler sağlamaktadır. Araştırmamın bulguları, literatürde belirtilen güvenlik yönetimi sorunları ve çözümleri ile uyumlu olup, stadyum güvenliğinin artırılması için önemli bilgiler sağlamaktadır. Bu kapsamlı tartışma, tezimin güvenlik yönetimi alanında değerli bir katkı sunmasını sağlamaktadır.

Bu analizlerin ve önerilerin hayata geçirilmesi, stadyumlarda daha güvenli ve huzurlu bir ortam yaratılmasına katkı sağlayacaktır. Bu sayede, taraftarlar maçları keyifle izleyebilir ve sporun dostluk ve rekabet ruhuna uygun bir atmosferde gerçekleşmesi sağlanabilir. Bu araştırma, güvenlik yönetimi alanında yapılacak gelecekteki çalışmalara da ışık tutacaktır. Araştırmamın bulguları ve önerileri, güvenlik yönetimi süreçlerinin iyileştirilmesi ve daha etkin hale getirilmesi için önemli bilgiler sağlamaktadır. Bu kapsamda, stadyum güvenliğinin sağlanmasında tüm paydaşların işbirliği ve katılımı önemlidir. Bu işbirliği, güvenlik önlemlerinin daha etkin ve sürdürülebilir olmasını sağlar

Bölüm 6

Sonuç ve Öneriler

6.1 Hipotez Sonuçları

Hipotez Sonuçları

1. **Hipotez 1 (H1):** Kapsamlı güvenlik tedbirlerinin alınması, güvenlik çözümleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir.
  - **Sonuç:** Bu hipotez kısmen desteklenmiştir. Araştırma bulgularına göre güvenlik önlemleri güvenlik algısını artırmakta ancak şiddet olaylarını azaltmakta tam anlamıyla etkili olmamaktadır. Katılımcılar genel olarak güvenlik önlemlerinin yetersiz olduğunu belirtmiştir (Ortalama puan: 3.17)
2. **Hipotez 2 (H2):** Taraftarların stadyum içi davranışları, güvenlik çözümleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir.
  - **Sonuç:** Bu hipotez desteklenmiştir. Bulgular, taraftar davranışlarının güvenlik risklerini artırdığı ve güvenlik önlemlerinin etkinliğini sınırladığı yönündedir. Özellikle aşırı coşku ve agresiflik gibi davranışların güvenlik açısından risk oluşturduğu belirtilmiştir (Ortalama puan: 2.83)
3. **Hipotez 3 (H3):** Özel güvenlik görevlileri ve polislerin sayısının artırılması güvenlik çözümleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir.
  - **Sonuç:** Bu hipotez kısmen desteklenmiştir. Güvenlik personelinin sayısı ve kalitesi hissedilen güvenlik seviyesini artırmakta, ancak mevcut eğitim düzeylerinin yetersizliği bu etkiyi sınırlandırmaktadır. Katılımcılar, güvenlik personelinin eğitiminin yetersiz olduğunu belirtmiştir (Ortalama puan: 3.5)

6.2 Analiz ve Sonuçlar

Bu bölümde, tezde belirlenen üç hipoteze göre yapılan analizlerin sonuçları açıklanacaktır. Araştırma sonuçları, anketlerden elde edilen nicel verilere dayanmakta olup, güvenlik tedbirlerinin etkinliği, taraftar davranışlarının güvenlik üzerindeki etkileri ve güvenlik personelinin katkısı incelenmiştir.

H1: Kapsamlı güvenlik tedbirlerinin uygulanması, stadyumlarda güvenlik sorunlarını azaltmada istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir.

Araştırma bulguları, alınan güvenlik tedbirlerinin genel olarak etkin bulunduğunu göstermektedir. Anket sonuçlarına göre, katılımcıların %70'i mevcut güvenlik

tedbirlerinin yeterli olduğunu belirtmiş, %30'u ise tedbirlerin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Frekans ve yüzdeler dağılım analizleri, güvenlik önlemleri ile güvenlik sorunlarının azalması arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, yapılan korelasyon analizleri, güvenlik tedbirlerinin uygulanması ile stadyumlardaki güvenlik ihlallerinin azalması arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($r=0.68$, $p<0.05$). Bu sonuçlar, H1 hipotezini desteklemektedir.

H2: Taraftarların stadyum içi davranışlarının güvenlik yönetimi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

Taraftarların maç sırasında sergiledikleri davranışlar, güvenlik tedbirlerinin etkinliğini doğrudan etkilemektedir. Yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçlarına göre, agresif taraftar davranışları güvenlik risklerini artırmaktadır ($\chi^2 = 14.3$, $p<0.05$). Özellikle, taraftarların aşırı coşkusu, agresif tezahüratlar ve fiziksel müdahaleler, stadyum güvenliği açısından ciddi zorluklar yaratmaktadır. Ankete katılanların %40'ı maç sırasında taraftarlar arasında çıkan kavgaların güvenlik önlemlerini zorlaştırdığını belirtmiştir. Taraftar davranışlarının güvenlik tedbirleri üzerindeki bu olumsuz etkisi, H2 hipotezini desteklemektedir.

H3: Güvenlik personelinin sayısının artırılması ve eğitimi, stadyum güvenliğini artırmada istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir.

Anket sonuçlarına göre, katılımcıların %65'i güvenlik personelinin sayısının yetersiz olduğunu düşünmektedir. Ancak yapılan korelasyon analizleri, güvenlik personeli sayısının artırılmasının güvenlik algısını iyileştirdiğini göstermektedir ($r=0.54$, $p<0.05$). Bununla birlikte, personel sayısının yanı sıra, güvenlik personelinin eğitimi de stadyum güvenliğini artırmada kritik bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Özellikle eğitilmiş güvenlik personeli, kriz yönetimi ve taraftarların kontrolü konusunda daha etkili bir performans sergilemektedir. Bu bulgular H3 hipotezini desteklemekte ve güvenlik personeli sayısının ve eğitim seviyesinin güvenlik yönetiminde önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

6.3 Öneriler

Araştırma bulgularına dayanarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Güvenlik Personelinin Eğitimi: Güvenlik personelinin eğitimi artırılmalı, kriz yönetimi ve kalabalık kontrolü konularında kapsamlı programlar sunulmalıdır. Bu eğitim programları uluslararası standartlara uygun hale getirilmelidir.

Teknolojik Altyapı İyileştirmeleri: Stadyum güvenliği için gelişmiş kamera sistemleri, yüz tanıma teknolojileri ve biyometrik doğrulama sistemleri gibi modern güvenlik çözümleri uygulanmalıdır.

Taraftar Davranışlarının Yönetimi: Alkol ve madde kullanımını sınırlamak ve taraftar davranışlarını denetlemek için önlemler alınmalıdır. Taraftar bilinçlendirme kampanyaları organize edilmelidir.

6.4 Temel Sonuçlar

1. Güvenlik tedbirleri taraftarlar için yeterli güvenlik hissini sağlayamamaktadır.
2. Taraftar davranışları, özellikle agresiflik, güvenlik risklerini artırmaktadır.
3. Güvenlik personeli sayısının artırılması güvenlik algısını güçlendirmiş ancak eğitim eksiklikleri bu etkiyi sınırlamıştır.
4. Teknolojik altyapı modernizasyonu güvenlik yönetimi açısından önemli bir ihtiyaçtır.

KAYNAKÇA

Arıkan, Y.(2007).Futbolda Şiddet Ve Polis, Polis Bilimler Dergisi PBD 9 (1-4),S.109- 132

Basım, N.H. Ve Argan, M. (2009). Spor Yönetimi, Ankara, Detay Yayıncılık

Bilir, Pervin Ve Sangün, Levent (2014). “Adana Demirspor Ve Adanaspor Futbol Taraftarlarının Şiddet Eğilimleri”, Spor Ve Performans Araştırmaları Dergisi, Sayı: 1, Samsun, 56-65.

Boda, J. (Ed.) (2019). Rendészettudományi Szaklexikon [Law Enforcement Lexicon]. Dialóg Campus.

Çırak, M. F. (2020). Dijital Çağda Dönüşen Futbol Ve Futbol Aktörleri (Master's Thesis, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Ekizoğlu, Ö. Ü. Ö., & Acet, M. (2022) Futbol'da Seyirci Saldırganlığı Ve Stadyum Güvenliği.

Erdoğan, İ. (2008). Futbol Ve Futbolu İnceleme Üzerine. İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi, 1-58.

Erdoğan, İ. (2008). Futbol Ve Futbolu İnceleme Üzerine İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi, 1-58.

Erdoğan, İ. (2008). Futbolu İnceleme Üzerine. İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi, 1-58.

Frosdick, S., & Newton, R. (2006). The Nature And Extent Of Football Hooliganism In England And Wales. Soccer & Society, 7, 403–422. Doi:10.1080/14660970600905703

Gashi, J. (2015). Popüler Bir Kültür Örneği Olarak Futbol . 48.

Heper, E., Koca, C., Ertan, H., Kale, M., Terek, S., Karabudak, E., & Ertan, H.. Spor Bilimleri İle İlgili Kavramlar Ve Sporun Tarihsel Gelişimi. H. Ertan (Ed.), Spor Bilimlerine Giriş (1. Baskı, Ss. 11–12). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi 2012.

Hopkins, M., & Hamilton-Smith, N. (2014). Football Banning Orders: The Highly Effective Cornerstone Of A Preventative Strategy? In M. Hopkins & J. Treadwell (Eds.), *Football Hooliganism, Fan Behaviour And Crime* (Pp. 222–247). Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Spor Güvenliği Büro Amirliği Ve Spor Müsabakalarıyla İlgili Hükümler Genelge No:23, 2009

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Spor Müsabakalarının Güvenliği, Genelge No:44, 2011

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Spor Müsabakalarının Güvenliği, Genelge No:63, 2009

Karşlı, N. (2016). Psiko-Sosyal Açıdan Şiddet Ve Çözüm Yolları. *Dinbilimleri Journal*, 16(3).

Koçer, M. (2012) Futbol Derneklerine Üye Olan Taraftarların Şiddet Ve Holiganizm Eğilimlerinin Belirlenmesi: Kayseri Örneği, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 32 Yıl:2012/1 (111-135 S.), Kayseri

Kuru, E. & Var L. (2009). Futbol Seyircilerinin Spor Alanlarındaki Saldırganlık Davranışları, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 10, Sayı 2, 2009 S. 141-153*

Köknel, Ö. (1996). *Bireysel Ve Toplumsal Şiddet*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Kılıçgil E. , Muhiddin PARTAL . *Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi* 8, 2003

Mcbride, M., 2017. The Offensive Behaviour At Football And Threatening Communications (Scotland) Act 2012 – Assessing The Case For Repeal. *Edinburgh Law Review*, 21 (2), 234–239.

Mil, H. İ., & Şanlı, S. (2015). Sporda Şiddet Ve Medya Etkisi: Bir Maçın Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 236.

Orhan, Ü. (2007). 5149 Sayılı Sporda Şiddet Ve Düzensizliğin Önlenmesin Dair Kanun Çerçevesinde Spor Güvenliği Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul

Özen, Y., & Gül, A. (2007). Sosyal Ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren. 394-422.

Özmaden, M. (2010). Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı (TİCİ) Dönemi Milli Ruh Ve Milli Temsil, Siyasi Ve Milli Propaganda İle Ülkeyi Tanıma Ve Tanıtma Amaçları. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 1440-1457.

Parlak, E. (2013). Politika Ve Futbol: Modern Tarihte Etkileşim Süreci (Doctoral Dissertation).

Ramazanoğlu, F., Karahüseyinoğlu, M. F., Demirel, E. T., Ramazanoğlu, M. O., & Altungül, O. (2005). Sporun Toplumsal Boyutlarının Değerlendirilmesi. Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi, 3(3), 153-157.

Rookwood, J. (2014). Hooliganism. In H. Copes & C. Forsyth (Eds.), *Encyclopaedia Of Social Deviance* (Pp. 347–351). Thousand Oaks, CA: Sage.

Salman, G. G., & Giray, C. (2010). Bireylerin Futbol Taraftarı Olmasını Etkileyen Güdüler İle Sadakat Arasında Ki İlişki Fenerbahçe Taraftarları Üzerine Bir Uygulama. 91.

Spaaij, R. (2005). The Prevention Of Football Hooliganism: A Transnational Perspective. In *Actas Del X Congreso Internacional De Historia Del Deporte*. Seville: CESH (Pp. 1-10).

Swain, P., & Harvey, A. (2012). On Bosworth Field Or The Playing Fields Of Eton And Rugby? Who Really Invented Modern Football? *International Journal Of The History Of Sport*, 29, 1425–1445. Doi:10. 1080/09523367.2012.669753

Şahin, M. (2003). *Sporda Şiddet Ve Saldırganlık*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tff. (2020). 2019 – 2020 Süper Lig Cemil Usta Sezonu Lig Formatı. İstanbul: Türkiye Futbol Federasyonu.

Tff. Org. (2020, 8 29). <https://www.tff.org/default.aspx?pageid=294>
Adresinden Alındı

Tff. Org. (2020, 8 29). Tff.Org: <https://www.tff.org/default.aspx?pageid=293>
Adresinden Alındı

Tanyeri, L. (2019). Futbol Taraftarı Fanatıklığı: Üniversite Öğrencileri Örneği. Spor Eğitim Dergisi, 90.

Taştan, Ş. (2009). Futbol Taraftarlığı Ve Şiddet Olgusu, Mersin, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi,

Tiryaki, Ş. (2000). Spor Psikolojisi. Ankara: Eylül Yayınevi.

Türkiye Futbol Federasyonu Stadyum Ve Güvenlik Talimatı, 2009 Erişim.04.07.2024, (<http://www.tff.org.tr>.)

Walvin, J. (2010). The People's Game: A History Of Football Visited. London, UK: Mainstream

Yetim, A.A. (2011). Sosyoloji Ve Spor, Ankara, Berikan Yayınevi

Yiapanas, G., Thrassou, A., & Vrontis, D. (2020). An Integrated, Multi-Agency, Consumer-Focused, Safety Management Approach In The Sports Industry. In Handbook Of Research On Contemporary Consumerism (Pp. 222-241). IGI Global.

Zelyurt, M. K. (2011). Türkiye'de Futbol Şiddetinin Sosyolojik Açıdan İncelenmesi Ve Çözüm Önerileri (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

Zelyurt, M. K. (2017). Futbolda Şiddet Ve Taraftarlık. Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.

Ziyagil, M. A. - Bilir, P. – Çekini, R. – Temur, C. S. (2012), "Türkiye'de Sporda Saldırganlık, Şiddet Ve Çözüm Önerileri", CBÜ Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 7(1), Manisa, 1-14.